

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

ОПШТИНЕ ЛОПАРЕ

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ЛОПАРЕ Тел/Факс:055/650-304 e-mail: oulopare@teol.net	ГОДИНА 2008. Број: 11/08 06.08.2008.	Гласник издаје Скупштина општине Лопаре, а уређује га Стручна служба Скупштине и Начелника општине Лопаре. Гласник излази по потреби.
--	---	--

1

На основу члана 30. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, број: 101/04), а у вези са чланом 29. и 48. Статута Скупштине општине Лопаре („Службени гласник општине Лопаре“, број: 4/05), Скупштина општине Лопаре на сједници одржаној дана 29.07.2008. године, **д о н о с и**

О Д Л У К У

I

Усваја се Локални еколошки акциони план за општину Лопаре – ЛЕАП.

II

Ова Одлука ступа на снагу даном доношења и објавиће се у „Службеном гласнику општине Лопаре“.

РЕПУБЛИКА СРПСКА
СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ЛОПАРЕ

Број: 01/1-249/08.
Датум, 29.07.2008. год. **ПРЕДСЈЕДНИК**
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ
Миленко Ристић с.р.

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN
ZA OPŠTINU LOPARE

• **L. E. A. P. –**

Lopare, 2008. godine

SADRŽAJ

strana

1. UVOD, SVRHA I CILJEVI LEAP PROCESA -----	4
1.1. Uvod -----	4
1.2. Svrha i ciljevi -----	5
2. OPŠTINA LOPARE U BUDUĆNOSTI -----	8
2.1. Izjava o viziji -----	8
3. OPŠTINA LOPARE DANAS -----	9
3.1. Profil lokalne zajednice -----	9
3.2. Demografija -----	9
3.3. Zaposlenost stanovništva -----	10
3.4. Školstvo -----	10
3.5. Zdravstvena zaštita -----	11
4. INSTITUCIONALNI OKVIR, POLITIKA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE, ZAKONI I PROPISI U REPUBLICI SRPSKOJ -----	12
5. MIŠLJENJE GRAĐANA -----	12
6. ANALIZA STANJA OKOLINE PO OBLASTIMA -----	14
6.1. Kvalitet vazduha -----	14
6.2. Šumsko bogatstvo -----	15
6.3. Zemljište -----	15
6.4. Vodni resursi -----	16
6.5. Zelene površine -----	18
6.6. Komunalni čvrsti otpad -----	18
7. PRIVREDNE GRANE -----	24
7.1. Industrija -----	24
7.2. Poljoprivreda -----	24
7.3. Saobraćaj i transport -----	25
8. DRUŠTVENA NADGRADNJA I LEAP -----	26
8.1. Lokalna uprava i samouprava -----	26
8.2. Vladin sektor -----	26
8.3. Prostorno planiranje -----	26
8.4. Nevladine organizacije -----	26
8.5. Školstvo -----	27
8.6. Zdravstvo -----	28
8.6.1. Vazduh -----	28
8.6.2. Otpad -----	28
8.6.3. Voda -----	29
8.6.4. Tlo -----	29

8.7. Veterinarstvo -----	29
8.8. Civilna zaštita -----	29
8.9. Mediji i javnost -----	29
9. PROJEKTI I PROJEKTNE IDEJE U OKVIRU LEAP-a ZA OPŠTINU LOPARE -----	30
9.1. Strategija razvoja poljoprivrede -----	30
9.2. Pomoć izgradnji mini prerađivačkih kapaciteta (sušare) -----	30
9.3. Prostorni plan opštine -----	30
9.4. Asfaltiranje lokalnih puteva (u skladu sa Planom kapitalnih investicija)-----	31
9.5. Postavljanje saobraćajne signalizacije -----	31
9.6. Uspostavljanje registra i stavljanje pod kontrolu svih vodovoda i izvorišta na području opštine Lopare -----	31
9.7. Izrada projektne dokumentacije za rekonstrukciju i uređenje vodozahvata Veselinovac i Risovac -----	31
9.8. Sanacija vodovoda u MZ Koraj -----	32
9.9. Sanacija glavnog kanalizacionog voda u MZ Koraj -----	32
9.10. Izrada projektne dokumentacije za kanalizacionu mrežu u MZ Priboj -----	32
9.11. Sanacija postjećih divljih deponija -----	32
9.12. Edukacija građana u cilju suzbijanja korovske biljke ambrozija -----	32
9.13. Kampanja o preventivnoj zdravstvenoj zaštiti sa akcentom na ranom otkrivanju malignih oboljenja -----	33
9.14. Program izgradnje i rekonstrukcije vodovodne infrastrukture -----	33
9.15. Program izgradnje i rekonstrukcije kanizacione infrastrukture -----	33
9.16. Proširenje kolektorskog sistema prikupljanja otpadnih voda do Veselinovca i i na desnoj strani rijeke Gnjice -----	33
9.17. Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Loparama -----	33
9.18. Adekvatno uređenje septičkih jama -----	33
9.19. Program prikupljanja , odvoza i odlaganja otpada na području cijele opštine -----	33
9.20. Modernizacija opreme JKP -----	33
9.21. Pošumljavanje ogoljelih površina -----	33
9.22. Program deminiranja na prostoru opštine Lopare -----	33
PRILOG 1. Analiza problema, uzroka, pritisaka, stanja i uticaja, te identifikacija aktivnosti -----	34
PRILOG 2. Razvojni ciljevi -----	38
PRILOG 3. Institucionalni okvir, politika zaštite životne sredine i zakoni i propisi u Republici Srpskoj --	43
PRILOG 4. Primjer popunjenog obrazca za prijavljivanje i primjer praznog obrasca -----	47

1.UVOD, SVRHA I CILJEVI LEAP PROCESA

1.1. Uvod

Lokalni ekološki akcioni plan (u daljem tekstu skraćeni naziv L.E.A.P.) je plan koji će biti dugoročni plan djelovanja na polju zaštite životne sredine, koji će se temeljiti na načelima partnerstva prava građana na odlučivanje, donošenje odluka i provođenje politike zaštite životne sredine.

Jedno od najvažnijih načela, izrade i implemtacije L.E.A.P-a je načelo održivog razvoja koje podrazumijeva razvoj koji zadovoljava današnje potrebe, a da pri tome ne ugrožava mogućnost za to da i buduće generacije budu u situaciji da zadovolje svoje potrebe.

Ideja održivog razvoja nastoji standarde života ljudi u određenoj lokalnoj zajednici zasnivati na mogućnostima prirode, bez iscrpljivanja prirodnih resursa. Na taj način nećemo budućim generacijama ostavljati opustošenu planetu i onemogućiti im da udovolje svoje potrebe. Takav pristup se zasniva na ideji, da ovaj svijet nismo naslijedili od predaka, već ga posuđujemo od svoje djece.

Izdvajanje za potrebe okoline razvijenim državama iznose godišnje između 1% do najviše 2% bruto društvenog na BDP za razvijene zemlje EU to znači i do 500 eura po stanovniku godišnje. Veći postotak iz BDP za potrebe okoline se ne može izdvajati ni u manje bogatim državama a tamo se zbog zadovoljenja drugih važnih potreba (nezaposlenost, socijalni problemi, penzioni fondovi) po pravilu izdvaja daleko manje. S obzirom na moguća materijalna izdvajanja, jasno je da ekološki standardi koji se mogu primjenjivati u tim sredinama moraju biti primjereni visini razvoja pojedine države i visini izdvojenih sredstava. Za BIH sa BDP od nekih 1200 eura po stanovniku, ukupna sredstva koja se realno mogu izdvojiti za sve potrebe okoline iznose samo nekoliko desetina eura po stanovniku godišnje. To je važan element kod definisanja aktivnosti.

Za upravljanje okolinom važna su četiri osnovna načela, i to:

- ***Načelo sprečavanja***, koje podrazumjeva da je bolje spriječiti degradaciju i onečišćenje, nego ih kasnije popravljati i sanirati posledice.
- ***Načelo predostrožnosti*** znači, da ako niste u mogućnosti znati kakve su posledice neke vaše aktivnosti, nemojte ih ni obavljati dok ne dobijete konačni dokaz o njihovoj štetnosti,
- ***Načelo zagađivač plaća*** predstavlja načelo odgovornosti, odnosno sprečavanja procesa zagađenja s jedne strane i s druge onaj ko zagađuje životnu sredinu mora prekinuti s tim aktivnostima ili da ukloni posledice te aktivnosti,
- ***Načelo saradnje*** je načelo zajedničkog djelovanja bilo na lokalnom ili regionalnom nivou, jer granice lokalnih, državnih i regionalnih zajednica ne veže za probleme zaštite životne sredine.

L.E.A.P. nije ničije vlasništvo, nego je vlasništvo cjelokupne zajednice na koju se njegova izrada odnosi, u njegovoj izradi i sprovođenju trebaju da učestvuju svi stanovnici zajednice, bez obzira na pol, mjesto življenja (ruralni, urbani), starosnu dob, školsku spremu i socijalni status.

L.E.A.P. je bitan dokument zbog toga što:

- podstiče lokalnu zajednicu da preuzme dio odgovornosti za kvalitet životne sredine, a koja je u njenoj nadležnosti,
- određuje lokalne prirodne resurse u smislu dugoročnog ekonomskog razvoja,
- utvrđuje lokalne prioritete u zaštiti životne sredine prvenstveno one koji imaju značajan relativan uticaj na ljudsko zdravlje i na očuvanje ekosistema, te one koji ugrožavaju ukupan društveni razvoj,
- stvara organizacione i finansijske preduslove za očuvanje zdrave životne sredine.

1.2. Svrha i ciljevi

Za aktivno djelovanje na unapređenju i očuvanju kvaliteta okoline, kao najvažnijem izvoru održivog razvoja, svaka sredina mora da:

- pronalazi realne mogućnosti za realizaciju pojedinih aktivnosti,
- povezuje se sa sličnim programima većih ili manjih administrativno političkih zajednica, naročito sa nacionalnim odnosno državnim ekološkim planom,
- koristi mogućnost da prilikom donošenja lokalnih, odnosno odluke lokalne zajednice moraju uzeti u obzir sva nova industrijska postrojenja koja se projektuju na njenoj teritoriji, moraju plaćati određenu visinu takse za pogoršanje kvaliteta životne sredine,
- obezbeđuje, a na neki način obavezuje lokalne inspekcije na njen pojačan rad kada je u pitanju kvalitet životne sredine uopšte,
- povezuje rad svih službi na lokalnom nivou koje se brinu o zaštiti životne sredine.

U lokalnom ekološkom planu *načelo održivog razvoja*, znači:

- osiguranje ekoloških zahtjeva (nadzor nad unosom emisije) a emisija je dopuštena samo u granicama koje može apsorbovati priroda odnosno okolina uopšte,
- dopuštaju se samo oni zahvati koji omogućavaju potrebnu zaštitu ekosistema, iskorištavanje obnovljivih izvora dopušteno je samo u granicama njihove obnovljivosti, a iskorištavanje neobnovljivih izvora (npr. fosilna goriva) ne smije biti brže od pronalaženja alternativnih rješenja za njih,
- osiguravanje boljih socijalnih uslova svim slojevima društva, kao što je poboljšanje uslova stanovanja, zdravstvenih usluga, školovanja, zapošljavanja...,
- osiguranje prirodnih zahtjeva – zadovoljavanje potreba sve većeg broja stanovništva zahtjeva stalan privredni razvoj. Prihodi i rashodi javnih i privatnih finansija moraju biti uravnoteženi.

Kod izrade L.E.A.P-a najvažnija je činjenica da se on izrađuje kao proces koji treba omogućiti da svi partneri u društvu trajno preuzmu aktivnu ulogu i uložiti dio odgovornosti za rješavanje odnosno sprečavanje nastanka problema vezanih za kvalitet životne sredine.

Lokalni ekološki akcioni plan odnosno njegova izrada i sprovođenje uvijek se mora prilagoditi sredini na koju se odnosi.

Mada postoji niz priručnika o metodologiji izrade L.E.A.P-a način izrade i njegovo provođenje zavisi prvenstveno od stepena razvoja i odnosa snaga koji su u neposrednoj vezi sa izradom ekološkog plana u lokalnoj sredini.

Lokalni ekološki akcioni plan se mora prilagoditi datoj sredini pri čemu treba voditi računa o sledećem:

- L.E.A.P. je proizvod za datu sredinu, odnosno proizvod date sredine i glavni akteri u njemu su stanovnici odnosno institucije date sredine,
- L.E.A.P. se prvenstveno bazira na kadrovskim, organizacijskim i materijalnim uslovima date sredine i u potpunosti se mora prilagoditi tim faktorima pri čemu se greške mogu izbjeći korištenjem iskustva iz drugih sredina,
- Proces L.E.A.P-a mora motivisati i aktivirati sve lokalne ljudske, finansijske i prirodne potencijale,
- L.E.A.P. imaju sve napredne lokalne sredine u državama tranzicije pa je to dobar razlog da ga donesemo u našoj sredini.

Finansijski i ljudski resursi pogotovo u vezi zaštite životne sredine su u pravilu uvijek ograničeni, a lokalni plan daje mogućnost njihovog racionalnijeg efikasnijeg iskorištavanja.

Očuvana lokalna sredina je danas ključni faktor mogućeg razvoja svake sredine koja može osigurati bolji standard življenja lokalnog stanovništva (komotna sredina).

Ponekad je lokalna sredina na višem nivou razvoja od državne u cjelini koja često mora svoje mjere prilagođavati onim najslabijim, te stoga (lokalna sredina) može činiti značajne iskorake odnosno pomake ne očekujući pomoć sa državnog vrha.

Opština Lopare spada u red nerazvijenih opština RS i nema potencijala da posveti više pažnje izradi i provođenju ovog projekta.

Međunarodna zajednica, od čije pomoći će BiH u rješavanju problema zaštite životne sredine itekako zavisiti u narednom periodu, po pravilu radije pomože tj. uvijek pomaže samo one lokalne sredine koje imaju jasnu viziju i transparentne programe.

Proces izrade lokalnog ekološkog plana je prava prilika za animiranje javnosti i školovanje vlastitih kadrova (lokalnih) na rješavanju problema životne sredine, ali i kadrova izvan lokalne sredine koji rade u tim sredinama i vide mogućnost vlastite promocije.

Opština Lopare spada među nerazvijene opštine u RS i BiH. Prema dostupnim podacima i procjenama ekonomska situacija na području opštine se kontinuirano pogoršava, što se pokazuje i u kontinuiranom smanjenju bruto-društvenog proizvoda (BDP) po glavi stanovnika tako da je sada BDP po glavi stanovnika na oko 30% od BDP-a po glavi stanovnika iz 1990. godine.

Lokalni ekološki akcioni plan podrazumijeva da se problemi iz oblasti zaštite životne sredine rangiraju i rješavaju tamo gdje ih je moguće riješiti npr. eventualni zagadjivači, Opština, država, region ili svjetska banka.

Cilj lokalnog ekološkog plana i jeste da bude dokument dugoročne vizije, te da ponudi konkretne kratkoročne i dugoročne korake ka toj viziji.

L.E.A.P. treba shvatiti kao proces koji predstavlja živi dokument podložan stalnim promjenama koji bi trebao uvijek da bude aktuelan u formiranju liste prioriteta i ujedno poziva sve građane lokalne sredine da ukažu na probleme i predlože akcije za poboljšanje kvaliteta životne sredine.

Međutim, treba istaći da Opština Lopare kao lokalna zajednica ne može sama riješiti pitanje zaštite životne sredine na svom području, bez pomoći viših nivoa vlasti, obzirom da jedan od problema dolazi pri proizvodnji električne energije u Termoelektrani koja se nalazi u susjednoj opštini Ugljevik i emisiji polutanata pri toj proizvodnji.

Kada se govori o dugoročnim koracima, koji se trebaju preduzeti, mora se imati na umu da se svaka aktivnost mora gledati kroz svjetlo budućeg približavanja E.U. (Evropskoj uniji) i strateškim ciljevima datim na Petom i Šestom akcijskom planu E.U. kako bi se lakše uklapali u njihove programe i postizali određene standarde, koje svakako jednoga dana moramo postići da bi postali punopravni članovi E.U.

Lokalni ekološki akcioni plan ima direktne veze sa Strategijom razvoja Opštine Lopare zasnovanom na poštovanju ljudskih prava 2007-2015 godine, koji u jednom od svojih ciljeva i zadataka napominje razvoj i unapređenje ekologije odnosno zaštite životne sredine u cjelini.

Imajući u vidu gore navedeno može se konstatovati da će implementacija strateškog plana razvoja Opštine Lopare dovesti do povećanja privrednog razvoja, a samim time i određenog finansijskogizdvajanja za povećanje kvaliteta životne sredine, bilo preko odgovarajućih taksi ili preko povećanja nivoa standarda stanovništva ili čak obezbjeđivanje određenih sredstava aplikacijom programa vezanim za pojedine dijelove L.E.A.P-a prema međunarodnim finansijskim institucijama.

Proces izrade L.E.A.P-a pored naprijed navedenog je neophodan zbog toga što:

- stanje kvaliteta životne sredine nije zadovoljavajuće i da se negativno odražava po zdravlje ljudi,
- u pojedinim lokalnim sredinama prilikom strateškog planiranja razvoja koji tu napominju ekologiju kao vrlo bitan faktor budućeg razvoja,
- potrebno je uspostaviti saradnju institucija na regionalnom, državnom i prekograničnom nivou,
- krajnje je vrijeme da se problemi okoline u složenoj privrednoj situaciji počinju rješavati sistematski, programski i integralnim pristupom održivog razvoja,
- postoji zakonska obaveza lokalne zajednice da donese lokalni ekološki plan koji mora biti u skladu sa

državnim planom.

Najvažniji ciljevi L.E.A.P-a su:

- osigurati finansijska sredstva iz lokalnih, državnih i međunarodnih izvora,
- podsticati svijest i odgovornost građana na kvalitet životne sredine uključujući i povećanu javnu podršku investicijama u oblasti zaštite životne sredine,
- utvrditi i rangirati probleme okoline u lokalnoj zajednici bazirane na rizicima po ljudsko zdravlje, ekološki sistem, privredni razvoj i ukupan kvalitet života,
- uspostaviti dugoročnu viziju koja će utvrditi glavna pitanja životne sredine, odnosno održivog razvoja, postaviti ciljeve i odrediti pravce razvoja Opštine Lopare u narednom periodu.

U suštini LEAP proces je dobra prilika za razvoj svih potencijala.

Potrebno je napomenuti da će mnogi problemi koji nisu tretirani u LEAP-u biti obrađeni ekološkim dozvolama koje se izdaju za nova a i stara postrojenja i koje će spriječiti mnoge ekološke probleme jer ovim dozvolama će biti uslovljen rad tih postrojenja zaštitom životne sredine a javnost će biti o tome upoznata putem oglasa.

Jedinice lokalne samouprave (opštine) izdaju ekološke dozvole za postrojenja ispod pragova utvrđenih članom 2. Uredbe o postrojenjima koja mogu biti izgrađena i puštena u rad samo ukoliko imaju ekološku dozvolu (Sl. glasnik Republike Srpske, broj:7/06) .

Ekološka dozvola je pismena odluka koja ima za cilj visok nivo zaštite životne sredine u cijelini, preko zaštite vazduha, vode i zemljišta.

Ekološka dozvola je integralni dokument jer je u njoj integrisano sprečavanje i kontrola zagađenja.

Aktivnosti ili postrojenja koja ugrožavaju ili mogu ugroziti životnu sredinu stavljaju se pod poseban režim kontrole, između ostalog i putem uslova propisanih za dobijanje ekološke dozvole.

2. OPŠTINA LOPARE U BUDUĆNOSTI

1. IZJAVA O VIZIJI

Lopare će 2015. godine biti srednjerazvijena opština RS i ugodno mjesto za život. Stanovnici opštine će imati jednake mogućnosti za uživanje ljudskih prava i zadovoljavajući kvalitet života.

Polazeći od vizije razvoja, te na osnovu velikog broja diskusija i zaključaka izvedenih iz analize pet prioriternih područja koja su obuhvaćena procesom planiranja (opštinska uprava i civilno društvo, ekonomija, infrastruktura i zaštita životne sredine, socijalna i zdravstvena zaštita, obrazovanje, kultura i sport), utvrđeni su razvojni i operativni ciljevi. Razvojni ciljevi se zasnivaju na poštovanju, zaštiti i ostvarivanju specifičnih ljudskih prava, i definišu okvir za aktivnosti, čijim ostvarenjem postavljamo Lopare na put razvoja i prosperiteta.

Razvojni cilj 1: Efikasnija, odgovornija i transparentnija javna uprava koja omogućava aktivno i jednakopravno učestvovanje svih građana u procesu donošenja odluka.

Razvojni cilj 2: Pospješiti ekonomski rast i smanjiti stopu nezaposlenosti kreiranjem povoljnog poslovnog okruženja, iskorištavanjem potencijala u oblasti poljoprivrede, privlačenjem stanih investicija, te razvojem MSP-a (malih i srednjih preduzeća).

Razvojni cilj 3: Poboljšati uslove i kvalitet življenja stanovništva kroz unapređenje infrastrukture, te zaštitu životne sredine.

Razvojni cilj 4: Stanovnicima opštine obezbijediti socijalnu sigurnost kroz unaprijeđen sistem socijalne i zdravstvene zaštite.

Razvojni cilj 5: Unaprijediti kvalitet vaspitanja i obrazovanja i prilagoditi ga potrebama zajednice, te svim stanovnicima obezbijediti uslove za sadržajni kulturni i sportski život.

Ostvarivanje razvojnih ciljeva će se postići kroz ostvarivanje specifičnih i operativnih ciljeva i provedbu konkretnih programa, projekata i drugih mjera iz kojih se ti ciljevi sastoje. Bitno je imati na umu da programi, projekti i mjere sadržani u matricama razvojnih ciljeva predstavljaju aktivnosti definisane tokom procesa izrade Strategije u okviru radnih grupa. Međutim, isti ne isključuje dodatne programe, projekte ili mjere koji mogu proizaći usljed promjena i novonastalih potreba.

3. OPŠTINA LOPARE DANAS**3.1. Profil lokalne zajednice**

Opština Lopare se nalazi u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine (BiH) i dio je entiteta Republika Srpska (RS). U toku 1992. godine, od teritorije nekadašnje opštine *Lopare* nastale su dvije opštine, i to opština *Lopare* u *RS* i opština *Čelić* koja je dio Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH). *Današnja opština Lopare zauzima površinu od 299,8 km² i graniči s opštinama Ugljevik i Bijeljina u RS, Teočak, Šapna, Tuzla i Čelić u FBiH, te sa Distrikтом Brčko.*

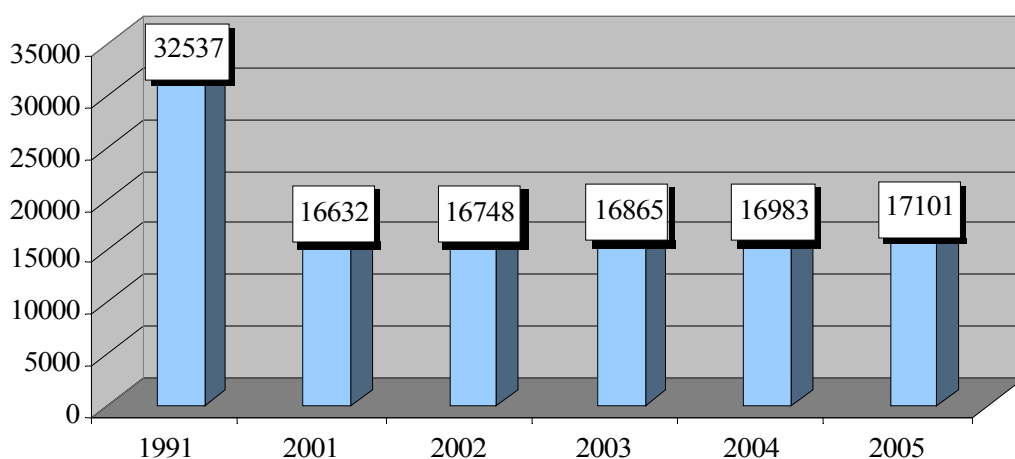
Opština je smještena na prelazu planine Majevice ka ravnicama Semberiji i Posavini, i predstavlja središte ovog dijela Podmajevice. Cijelo područje karakteriše veliki broj manjih vodenih tokova, a kroz grad Lopare protiče rijeka Gnjica. Grad Lopare se nalazi na prosječnoj nadmorskoj visini od 235 m. Prirodni resursi kojim raspolaže opština Lopare su poljoprivredno zemljište, šume i kamen, dok u manjem i neispitanom obimu ima kamene soli i rude uglja.

Kroz opštinu prolazi regionalni put Tuzla–Brčko i magistralni put Bijeljina–Tuzla. Dužina kategorisane putne mreže na području opštine iznosi 204 km, a ima i 333 km nekategorisanih puteva. Ovi podaci ukazuju da je putna mreža prilično razvijena, ali je broj asfaltiranih puteva, kako kategorisanih tako i nekategorisanih veoma mali.

Budžet opštine Lopare za 2008. godinu iznosi 3 140 000 KM.

3.2. Demografija

Opštinu Lopare čine 33 naseljena mjesta organizovana u 25 mjesnih zajednica. **Prema posljednjem popisu stanovništva iz 1991. godine, opština je imala 32.537 stanovnika, od čega 18.243 Srba, 11.990 Bošnjaka, 1.263 Hrvata i 1.041 Ostalih.** Važno je napomenuti da je tokom 1992. godine, površina opštine smanjena za oko 30%, te da gotovo trećina prijeratnih stanovnika opštine Lopare danas živi u susjednoj opštini Čelić. U toku i nakon rata došlo je do značajnih promjena u demografskoj strukturi stanovništva, a prema procjenama Zavoda za statistiku RS za 2005. godinu, na području današnje opštine Lopare živi 17.101 stanovnika, što je za 47,5% manje u odnosu na broj stanovnika iz 1991. godine.

Kretanje broja stanovnika u opštini Lopare

Prema raspoloživim procjenama, stanovništvo iz reda srpskog naroda učestvuje sa više od 90% u ukupnom stanovništvu opštine. Međutim, i ovdje je bitno naglasiti da je dio prijeratne opštine Lopare, koji nastanjuju uglavnom pripadnici bošnjačkog naroda, sada u sastavu FBiH i čini opštinu Čelić. U Loparama živi i oko 40 članova romske zajednice (Karavlasli).

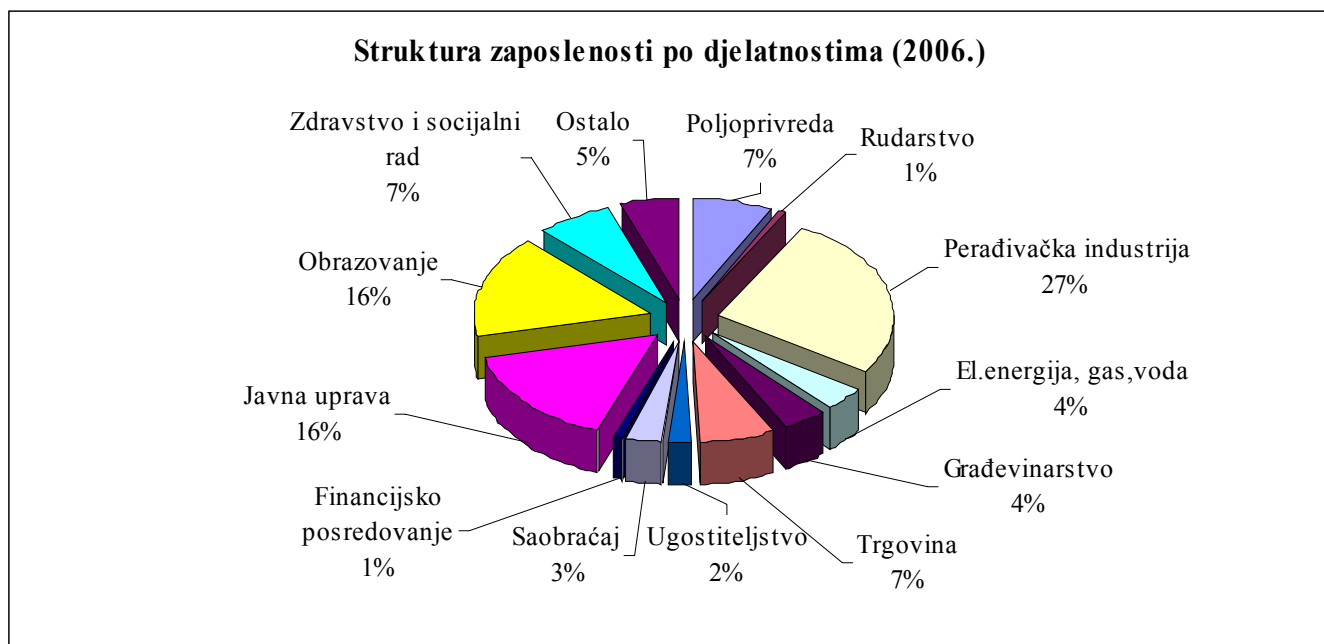
Prema popisu stanovništva iz 1991. godine udio ženskog stanovništva u ukupnom stanovništvu je iznosio 49%, a muškog 51%. Iako podaci o polnoj strukturi stanovništva opštine u poslijeratnom periodu nisu dostupni, procjenjuje se da je u odnosu na posljednji popis stanovništva, u Loparama, kao i u ostalim dijelovima BiH, došlo do porasta učešća žena u ukupnom stanovništvu.

Prije rata većinu stanovništva opštine Lopare činilo je ruralno stanovništvo. Ukoliko uzmemo u razmatranje procjene opštinskih službi o strukturi stanovništva u 2005. godini, možemo uočiti da je u odnosu na 1991. godinu došlo do povećanja broja stanovnika u urbanom dijelu opštine, iako je i dalje velika većina stanovništva nastanjena u ruralnom dijelu opštine.

3. Zaposlenost stanovništva

Što se tiče stanja zaposlenosti stanovništva na teritoriji opštine Lopare, situacija je veoma teška. Prema podacima iz 2006. godine od ukupnog broja stanovnika u radnoj dobi (od 15-64 godine), samo je 2870 stanovnika ekonomski aktivno, odnosno zaposleno ili aktivno traži zaposlenje, što iznosi oko 22%. Od 2870 ekonomski aktivnih stanovnika, 1511 je zaposleno a 1359 je nezaposleno.

Niska stopa ekonomski aktivnog stanovništva od 22% može biti posljedica velikog broja zaposlenih, a neregistrovanih radnika ili činjenice da se na području opštine Lopare većina populacije bavi poljoprivredom kao osnovnom djelatnosti i nisu registrovani, te shodno tome niti obuhvaćeni zvaničnom statistikom. Ako se upotrijebi veoma gruba metodologija procjene broja stvarno zaposlenih u poljoprivrednoj djelatnosti, došli bi do podatka da se oko 4.000 stanovnika opštine Lopare bavi poljoprivredom kao osnovnom djelatnosti i da su faktički „zaposleni“.

3.4.Školstvo

Na području opštine Lopare postoje tri centralne osnovne škole s 15 područnih odjeljenja i Srednjoškolski centar (SŠC) „Vuk Karadžić“. U svim školama postoji Savjet roditelja kao savjetodavno tijelo i Savjet učenika koji promoviraju interese škole u zajednici, predstavljaju stavove roditelja školskom odboru, podstiču angažman roditelja i učenika, informišu školski odbor o svojim stavovima, itd. Nastava u srednjoj i svim osnovnim školama u opštini Lopare izvodi se po nastavnom planu i programu RS, izuzev u OŠ „Dositej Obradović“, koju pohađa veliki broj djece-povratnika bošnjačke nacionalnosti. Na osnovu Odluke Ministarstva za prosvjetu i kultura RS, nastava za učenike od IV do IX razreda (nakon što djeca savladaju oba pisma) u ovoj školi izvodi se po kombinovanom programu za nacionalnu grupu predmeta, i to tako što se različiti nastavni sadržaji izvode po grupama kao u kombinovanim odjeljenjima. U ovoj školi nije bilo moguće organizovati odjeljenja u kojima bi se nastava izvodila odvojeno po nastavnom planu i programu FBiH i RS, jer nije bilo dovoljno učenika.

3.5.Zdravstvena zaštita

Javna zdravstvena ustanova Dom zdravlja (DZ) „Lopare“ pruža usluge primarne i konsultativno-specijalističke zdravstvene zaštite na području opštine. Primarna zdravstvena zaštita rješava se u sklopu opšte i porodične medicine, zaštite predškolske djece (0-6 godina), zaštite školske djece i omladine (7-26), zaštite žena (15 i više godina), higijensko-epidemiološke zaštite, stomatološke zaštite i laboratorijsko-biohemijske dijagnostike. Dodatno se pružaju usluge pneumofiziološke zaštite. U sklopu Doma zdravlja djeluju 4 terenske ambulante to Priboj, Piperi, Mrtvica i Koraj, koje su udaljene od sjedišta Doma zdravlja od 10-30 km i teritorijalno su adekvatno raspoređene. Dom zdravlja raspolaže kapacitetom stacionara od 32 ležaja, te prostorom za ginekologiju i akušerstvo koji trenutno nisu u upotrebi.

Od 2004. godini u Domu zdravlja se provodi projekat porodične medicine. Služba porodične medicine ima odgovarajuće ambulante, za čije su potrebe u sklopu projekta Fa-Mi i uz pomoć Švajcarske agencije za razvoj i saradnju adaptirane 3 ordinacije i 2 intervencije, što zadovoljava standarde i po prostoru i po opremi. Postoje 3 tima porodične medicine s kadrom doedukovanim iz porodične medicine. Pored navedenih timova porodične medicine, posao u Domu zdravlja je organizovan po timovima i za druge doktore. Pri Domu zdravlja organizovana je i služba Hitne pomoći u kojoj rade doktori porodične medicine i doktori medicine. Rad Hitne službe finansira se sredstvima Fonda za zdravstveno osiguranje. Ne postoji patronažna služba, a po potrebi timovi porodične medicine obavljaju kućne posjete. Na području opštine postoje i dvije privatne stomatološke ordinacije koje se nalaze u Loparama. U sklopu Doma zdravlja nema apoteke, a na području opštine postoji samo jedna apoteka čiji je osnivač Opština, kao i jedna privatna apoteka. U Domu zdravlja djeluje i specijalističko-konsultativna služba iz ginekologije jedan dan sedmično (uz ultrazvučnu dijagnostiku), tako da trudnice bivaju obuhvaćene redovnim kontrolama, a oslobođene su participacije. Postnatalnu zaštitu u Domu zdravlja obavlja specijalista školske medicine, a prema smjernicama koje je izdao Institut za zaštitu zdravlja RS, vrši se upućivanje na sekundarni nivo. Briga o djeci je na zadovoljavajućem nivou, te se vrši redovna vakcinacija djece starosne dobi od 0-18 godina (po kalendaru vakcinacije). Prije svakog vakcinisanja vrši se i sistematski pregled djece.

Pri Domu zdravlja rad pojedinih službi uveliko je otežan zbog nedostatka određenih aparata i opreme (laboratorijska oprema). Dom zdravlja sa pripadajućim terenskim ambulantomama radi u neuslovnim prostorijama tako da ambulante u Priboju, Mrtvici, Koraju i Piperima nemaju riješeno pitanje grijanja, pitke vode i kanalizacije. Neke od navedenih ambulanti nemaju svoje prostorije, te su prinuđene da rade u prostorijama mjesnih zajednica ili osnovnih škola.

Ukupan broj zaposlenih u Domu zdravlja je 59 od čega su 44 žene i 15 muškaraca. Rad u maloj i neprivilačnoj sredini, uz niska primanja i neriješeno stambeno pitanje, kratko zadržava doktore. Ukupan broj doktora je 13. Prema standardima koji su važeći u RS, jedan tim porodične medicine (odnosno tim doktora medicine) je predviđen na 2.000-2.500 stanovnika svih uzrasta, tako da 13 doktora koji rade u Domu zdravlja zadovoljavaju važeće standarde. Hitni slučajevi se primaju bez obzira na osiguranje, gdje lice dobije hitnu medicinsku pomoć i prijevoz do bolnice, ako je neophodno.

Preventivna i hitna zdravstvena zaštita je dostupna za svo stanovništva opštine Lopare. Fizički pristup primarnoj zdravstvenoj zaštiti je otežan, posebno za stanovništvo koje živi u ruralnim područjima. Osim toga, fizički pristup sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti je otežan i nezadovoljavajući. S obzirom na veliki broj neosiguranih lica, siromaštvo i slabo riješenu socijalnu zaštitu, veliki broj stanovnika se susreće s poteškoćama kada je u pitanju participacija u plaćanju medicinskih usluga, tako da i ekonomska pristupačnost zdravstvenoj zaštiti nije zagarantovana. Tehnička opremljenost Doma zdravlja i ambulanti ima negativan uticaj na kvalitet zdravstvene zaštite. Opština izdvaja simbolična sredstva od planiranog budžeta za materijalne troškove Doma zdravlja, ali bi bilo neophodno da opštinske vlasti, u skladu sa svojim mogućnostima, učestvuju u finansiranju zdravstvene zaštite na nivou opštine. Iako Dom zdravlja organizuje povremena savjetovanja na temu zaštite zdravlja, neophodno je uložiti dodatne napore za prosvjeđivanje stanovništva. Pored svega gore navedenog u Loparama rade i dvije privatne stomatološke ordinacije.

4. INSTITUCIONALNI OKVIR, POLITIKA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE, ZAKONI I PROPISI U REPUBLICI SRPSKOJ

Prema Dejtonskom sporazumu odnosno Ustavu Bosne i Hercegovine, zaštita životne sredine i upravljanje prirodnim resursima, kao i nadležne institucije spadaju u isključivu nadležnost Entiteta i Distrikta Brčko.

Trenutno ne postoji agencija koja bi koordinirala pitanjima okoline na državnom nivou. Postoje samo planovi za uspostavljanje Državne agencije za zaštitu okoline (NEPA). Upravni odbor za životnu sredinu (Komitet) je aktivan od 1998 godine i pomaže u kooperativnom radu između entiteta i koordinaciji aktivnosti u vezi sa životnom sredinom.

Takođe, postoji nekoliko prijedloga za unapredjenje i jačanje institucija na nivou BiH, prvenstveno sektora za okolis/zivotnu sredinu u Ministarstvu spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Savjeta ministara BiH, koji bi se proveo putem projekta "Jačanje Javne Uprave" pod nazivom "Funkcionalni pregled sektora okolisa/zivotne sredine u BiH". Međutim, ovi su prijedlozi jos u nacrtu i nisu jos prošli proceduru usaglasavanja.

Nažalost veoma mali broj izvornih obaveza je na nivou opština što često onemogućava efikasno provođenje mjera.

Institucije u RS, zakonska regulativa u RS, nadležnost organa lokalne samouprave, međunarodne konvencije i protokoli detaljno su prikazani u **PRILOGU BROJ 3**.

5. MIŠLJENJE GRAĐANA

U cilju pripreme za izradu LEAP-a provedena je anketa za građane o snimanju stanja i problema životne sredine. Anketom je obuhvaćeno 100 građana različitog pola, mjesta stanovanja, starosne dobi i socijalnog statusa. Anketni listić je sadržavao pitanja vezana za životnu sredinu i to medijuma kao što su voda, vazduh i otpad i o mjerama koje bi trebalo preduzeti. Građani seoskih mjesnih zajednica (MZ) iskazali su veće nezadovoljstvo stanjem zbrinjavanja otpada a snabdijevanjem pitkom vodom kao i stanjem vazduha nezadovoljnije je stanovništvo gradske MZ.

Prema anketama provedenim među građanima opštine Lopare o ključnim problemima sa vazduhom, vodom i otpadom izraženo nezadovoljstvo u procentima je prikazano u tabelama.

Voda:

Snabdjevanje pitkom vodom	70 %
Problem prečišćavanja otpadnih voda	65 %
Stanje uređenosti rijeka i potoka	64 %

Problemi snabdjevanja pitkom vodom i problem uređenja potoka i rijeka je aktuelan u mnogim mjesnim zajednicama, a problem prečišćavanja otpadnih voda najviše je izražen u naseljenom mjestu Lopare. Na području naselja Lopare izraženi su problemi nestašice vode u ljetnom periodu. Uglavnom su problemi nestašice vode izraženi u većim a naročito javnim vodovodima dok je u seoskim sredinama taj problem manji jer su to uglavnom privatni vodovodni sistemi.

Vazduh:

Zagađenje iz saobraćaja	40 %
Zagađenje iz individualnih i kolektivnih ložišta	50 %
Zagađenje od nekontrolisanog odlaganja otpada	30 %
Zagađenje iz industrije	20 %

Zagađenje vazduha iz industrije i individualnih ložišta je bitno za sve građane Opštine Lopare, ali je izraženije u naseljima koja su gušće naseljena jer je samim tim veći i broj ložišta. Ovaj problem naročito je izražen u naselju Lopare mada uticaja ima i na drugim lokacijama opštine.

Otpad:

Nepostojanje odvoza otpada	75 %
Slab i neredovan odvoz	80 %
Nemogućnost odvojenog sakupljanja	75 %
Divlje deponije	85 %

Problem otpada i divljih deponija je uglavnom prisutan u mjesnim zajednicama na kojima ne postoji organizovan odvoz, a problem neredovnog odvoza i odvojenog sakupljanja otpada je prisutan tamo gdje postoji organizovan odvoz.

Mjere koje bi trebalo preduzeti za poboljšanje:

Uvesti stroge kazne	90%
Pokrenuti programe edukacije, finansirati ekološke projekte sa budžeta Opštine	90%
Finansirati ekološke akcije sa budžeta Opštine	90%
Ostalo	50%

6. ANALIZA STANJA OKOLINE PO OBLASTIMA

6.1. Kvalitet vazduha

Industrijsko zagađenje

Na teritoriji opštine Lopare ne postoje bitniji industrijski zagađivači vazduha koji bi emisijom polutanata u atmosferu bitnije ugrozili životnu sredinu i vazduh a samim tim i zdravlje ljudi. S obzirom da veća industrijska postrojenja uglavnom ne rade, jedini bitan industrijski emiter koji utiče na stanje kvaliteta vazduha na teritoriji opštine Lopare je Termoelektrana Ugljevik. Praćenje kvaliteta vazduha na teritoriji opštine Lopare, poslije poslednjeg rata nije rađeno.

Procjena rizika vezanog za zdravlje stanovništva uslijed zagađenja vazduha do sada nije rađena tako da jasnih pokazatelja o ugroženosti pojedinih grupa stanovništva (hronični bolesnici, stare osobe, djeca) nema iako oni u određenoj mjeri vjerovatno postoje.

Motori sa unutrašnjim sagorijevanjem

Prema podacima stanice policije na području opštine je registrovano negdje oko 4150 putničkih motornih vozila i 350 teretnih vozila.

Praveći analizu starosti tih vozila došlo se do zaključka da je prosječna starost putničkih 14 godina .

S obzirom na vijek trajanja motora u ovakvim vozilima, oni kao takvi u svom radu troše ulje koje izgara a kao produkt izgaranja ulja javljaju se gasovi koji značajno zagađuju životnu sredinu.

Osim toga motori sa unutrašnjim sagorijevanjem emituju u atmosferu ugljen monoksid, azotne okside, sumporne okside, ugljovodonike i olovo i kada su u solidnom stanju.

Individualnih ložišta

Na teritoriji opštine Lopare ne postoji centralno grijanje ni za jedno naselje. Za grijanje kako za domaćinstva tako i za ugostiteljske objekte, Dom Zdravlja, škole i stambene zgrade, osim ogrevnog drveta, kao energent se uglavnom koristi ugalj sa rudnika iz Ugljevika koji posjeduje visok sadržaj sumpora. Ovaj problem je naročito prisutan u zimskom periodu kada je potrošnja ovog uglja najveća.

Polutanti nastali ovim vidom sagorijevanja su isti kao i polutanti nastali radom termoelektrane samo u manjem obimu. S obzirom da je toplifikacija opštine Lopare u predhodnom periodu rješavana stihijski ne vodeći računa ni o ekonomičnosti ni o zagadjivanju okoline do izražaja dolazi i ovaj problem.

AKCIONI PLAN

- **Planirati u narednom periodu sistem grijanja centralizovanog tipa iz jedne centralne gradske toplane,**
- **Iznaći rješenje za zbrinjavanje šljake i pepela koji nastaju tokom grejne sezone,**
- **Zabraniti spaljivanje kućnog otpada i spaljivanje mineranih ulja u mehaničarskim i drugim radionicama osim u slučajevima koji su predviđeni Odlukom o komunalnom uređenju naselja na teritoriji opštine Lopare**
- **Angažovati stručna lica koja bi sa odgovarajućim mjernim uređajima mjerili koncentraciju polutanata koji se ispuštaju u vazduh kako bi se imao uvid u stanje kvaliteta vazduha na teritoriji Lopara**
- **Izraditi katastar zagađivača vazduha na nivou Opštine**
- **ojačati inspeksijske aktivnosti na području Opštine**

6.2. Šumsko bogatstvo

Šumama na području Opštine Lopare gazduje JP Šume RS, Šumsko gazdinstvo Lopare.

Na teritoriji opštine Lopare 7108 hektara šume je u državnom vlasništvu dok je 4907 hektara u privatnom vlasništvu.

U strukturi šume dominira hrast, bukva i grab, a ostale vrste drveta su manje zastupljene.

Sječa šume, odnosno njena eksploatacija ukoliko nije planska za posljedicu ima eroziju zemljišta, narušavanje prirodne ravnoteže, izumiranje pojedinih biljnih, životinjskih vrsta, odnosno promjena flore i faune na području Opštine Lopare. Osim toga usljed sječe šume dolazi i do pojave klizišta koja svake godine ugrožava kako stambene objekte tako i puteve na teritoriji opštine Lopare.

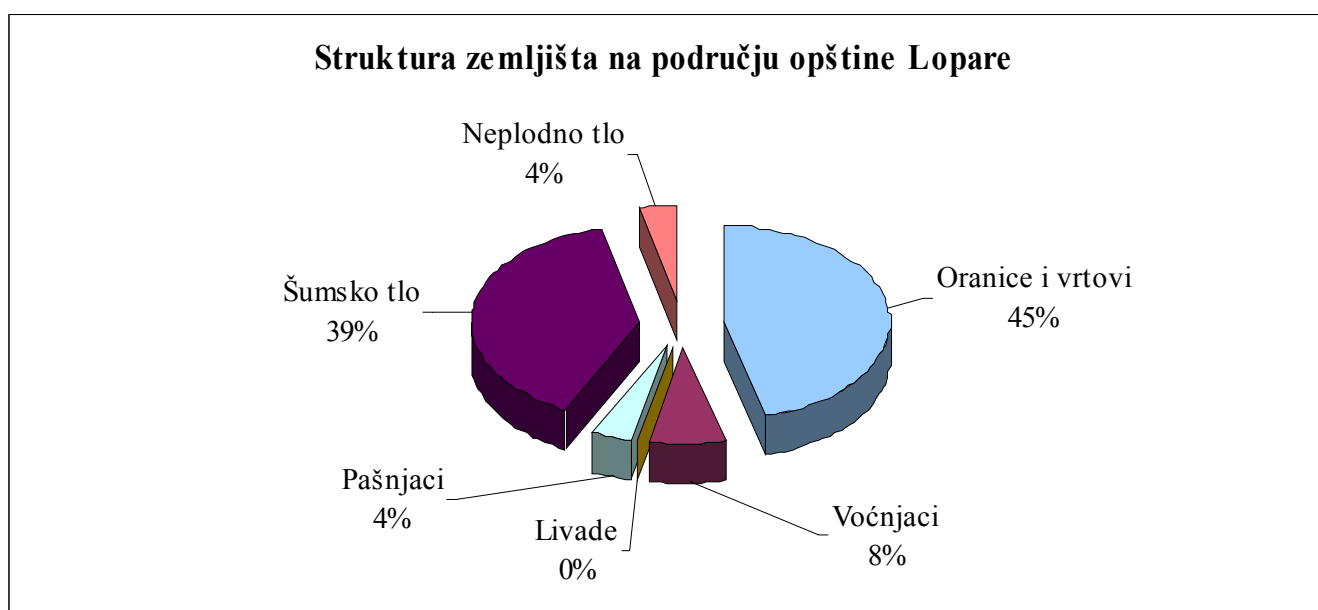
Prema podacima iz Šumskog gazdinstva Lopare u prošloj godini isječeno je 4764 m³ tehničkog drveta i 7791 m³ ogrevnog drveta. U navedene podatke vjerovatno nisu uračunate količine posječene drvene mase na privatnim šumskim posjedima koja se koristi kao ogrevno dorivo.

Pored ove eksploatacije šumskog bogatstva prisutan je i problem uništavanja šuma usljed narušavanja prirodne ravnoteže i određene vrste parazita koji svi zajedno prijete da unište naše šumsko bogatstvo.

AKCIONI PLAN

- **Plansko sječenje šume,**
- **Angažovanje školskih sekcija i udruženja na zasađivanju novih šumskih sadnica,**
- **više se angažovati i animirati šumsku upravu i malo ozbiljnije pristupiti hemijskoj zaštiti naših šuma,**
- **preduzeti mjere na smanjivanju polutanata koji štetno utiču na šumsko bogatstvo naše Opštine,**
- **zabraniti sječu određenih vrsta drveta za koje se smatra da odumiru na ovom području,**
- **vršiti pojačanu kontrolu bespravne sječe drveta.**

6.3. Zemljište

Na teritoriji opštine Lopare potencijalno negativni uticaj na zemljište je moguće očekivati od zagađivača vazduha, posebno na bazi sumpora i azota koje mogu da izazovu hronične i akutne promjene na biljkama.

Kao izvori zagađenja tla pored ovog pojavljuju se i:

- divlje deponije čvrstog otpada,

- испуст отпадних вода на пољопривредно земљиште,
- неконтролисана примјена herbicida i vještačkih đubriva u пољопривредној производњи.
Na degradaciju tla i smanjenje površine obradivog zemljišta utiče:
- pojava klizišta i erozija tla,
- divlje deponije čvrstog otpada,
- izgradnja stambenih, poslovnih i infrastrukturnih objekata.

AKCIONI PLAN

- Sprečavanje odlaganja otpada na obradivo zemljište,
- plansko korištenje herbicida u пољопривреди i pri čemu treba imati na umu i vrstu herbicida i količinu koja se koristi na određenoj površini,
- sprečavanje ispusta отпадних вода na пољопривредно земљиште,
- posticanje uvođenja systemske kontrole plodnosti zemljišta radi racionalne i ekonomične primjene mineralnih đubriva,
- edukacija пољопривредних произвођача o značaju očuvanja пољопривредnog zemljišta i proizvodnje zdravstveno bezbjedne hrane za potrebe domaćeg tržišta za izvoz,
- praćenje stanja i koncentracije opasnih i štetnih materija u zemljištu, vodama za navodnjavanje i пољопривредnim proizvodima i pri tom vršiti izbor ekoloških пољопривредnih površina,
- preduzimanje mjera na sprečavanju erozije tla i sanacije klizišta,
- edukacija пољопривредних произвођача u vezi pripreme zemljišta za proljetnu sjetvu zbog izazivanja požara koji za posledicu imaju degradiranje humusnog sloja, uništavanje prirodne vegetacije i pospešuju eroziju izgorjelih površina,
- izvršiti rekultivaciju zemljišta tamo gdje je to moguće,
- izvršiti rekultivaciju zemljišta na kopu za potrebe FOP Lopare nakon završene eksploatacije.

6.4. Vodni resursi

Cijelo područje karakteriše veliki broj manjih vodotoka, a od većih vodotoka kroz naseljeno mjesto Lopare protiče rijeka Gnjica a kroz Priboj rijeka Janja. Svi navedeni tokovi sa svojim pritokama pripadaju neposrednom slivu rijeke Save.

Vodosnabdijevanje

Jedan od ključnih problema je nezadovoljavajuća opskrba pitkom vodom za većinu stanovnika opštine Lopare. Neadekvatno snabdijevanje vodom uzrokovano je prije svega nedovoljnim brojem izvorišta pitke vode, te slabom pokrivenošću opštine gradskom vodovodnom mrežom koja je uzrokovana velikom razudošću opštine. Postojeća sekundarna mreža je u lošem stanju, te se javljaju veliki gubici vode što je posebno izraženo u mjesnim zajednicama Lopare, Priboj i Koraj. Nedovoljan je i broj filtera za prečišćavanje vode iz gradskog vodovoda. Nekontrolisana potrošnja vode u prigradskim naseljima i neispravne sanitarije dovode do nekontrolisane potrošnje vode. Neredovna kontrola vode u velikom broju lokalnih vodovoda uz nerazvijenu svijest korisnika predstavljaju opasnost po ljudsko zdravlje. Osim toga opšta karakteristika lokalnih vodovoda je nepostojanje cjelovitih tehničkih rješenja, nedostaci u izvođenju radova na tim vodovodima, te neorganizovanost u korištenju vode. U posljednje vrijeme se radi na rješavanju nekih problema u oblasti vodosnabdijevanja, te su urađeni vodovodi u MZ Peljave, Piperi, Priboj i dio MZ Tubuta.

Na području koje pokriva vodovodni sistem u Loparama a pokriva najveći broj stanovništva izražena je slaba naplata pruženih usluga od strane JKP Ekokom iz Lopara koja iznosi oko 50%. Naseljeno mjesto Lopare se snabdijeva vodom sa dva glavna izvorišta - Veselinovac i Risavac, kojima upravlja JKP Ekokom. Javnim vodovodom obuhvaćeno je uže gradsko područje, te MZ Mačkovac, Pirkovci, Vukosavci i Veselinovac, odnosno nešto preko 3.000 stanovnika. Ako ovom broju dodamo još oko 2.200 stanovnika koji se snabdijevaju vodom sa izvorišta Mirosavci, proizilazi da oko 30% stanovništva opštine Lopare snabdijeva se vodom iz javnog vodovoda, što je daleko ispod prosjeka u RS. Ostatak opštine, odnosno većina ruralnih područja se snabdijeva vodom sa privatnih izvorišta ili bunara. Vodozahvati u Veselinovcu i Risavcu, sa kojih se uže gradsko područje snabdijeva vodom za piće, izloženi su nekontrolisanoj sječi šume, što u značajnoj mjeri dovodi do slabijeg vodosnabdijevanja.

Problemi u snabdijevanju stanovništva vodom:

- Dotrajala sekundarna mreža i problemi u funkcionisanju filterskog postrojenja,
- U eksploataciji vode za piće se pojavljuju određeni gubici koji bi se u narednom periodu trebali svesti na najmanju moguću mjeru,
- Neracionalno korištenje pitke vode koju nesavjesni građani koriste za zalijevanje bašti, pranje ulica i zalijevanje dvorišta.

Отпадне воде

Услуге одвода отпадних вода осигуране су за уže градско подручје и дио МЗ Корај, односно за око 20% становништва општине, што је далеко испод босанскохерцеговачког просјека који износи око 40%. Отпадне воде, које настају као последица живота становника у самом насељу Лопаре сакупљају се у колекторе, те се без третмана преčiшћавања испуштају директно у водоток ријеке Гњице, у МЗ Маčковач, низводно од града Лопаре. Недоволјно раширена канализациона мрежа и слаб капацитет постојеће мреже као и велики број неpropисно урадених септичких јам представљају latentну пријетњу здрављу становника. Постојећи канализациони систем је мјешовитог типа, те се оборинске воде не одвајају од отпадних вода. Приградска и ruralна подручја општине нису покривена канализационом мрежом, тако да у већини случајева отпадне воде завршавају у поточима, путним каналима или у неpropисно изграђеним септичким јамима. Све ово озбиљно загађује воду и околно земљиште. Један од приоритета у будућем периоду је изградња канализационе мреже на подручју цијеле општине (активности су започете у Прибоју, укључујући и проширење постојеће канализационе мреже до „Vezionice“, како би се на ову мрежу прикључила и насеља која до сада нису имала ријешену канализацију).

Неријешено питање уклањања и третмана отпадних вода на подручју општине узроковано је постојећим канализационим системом који је мјешовитог типа. Рјешавање питања отпадних вода је отежано и због непостојања колектора у већини МЗ (главни колектор у МЗ Корај је djelimično уништен) и поstrojenja за пречишћавање, те separatnog система канализације који би осигурао одвајање фекалних и оборинских вода.

AKCIONI PLAN

- **Израда пречишћавања отпадних вода из градске канализације,**
- **Изградња канализационе мреже у Прибоју,**
- **Санација канализационе мреже у Корају,**
- **Изградња септичких јам у ruralним дијеловима општине,**
- **Заштита свих водоизворишта,**
- **Израда техничке документације сеоских водовода и њихова предаја на коришћење овлашћеном предузећу,**
- **Уклањање divљих деонија,**
- **Смањење губитака при транспорту воде за пиће,**
- **Рационално коришћење воде за пиће,**
- **Појачати контролу квалитета воде,**
- **Прегледе воде требају вршити само овлашћене институције које за обављање тих послова посједују опрему и одговарајући стручни кадар,**
- **Појачати контролу спровођења закона и одлука из ове области,**
- **Спречавање било каквог контакта загађивача са водом за пиће.**

6.5. Зелене површине

Зелене површине представљају неодвојив дио свих структурно-функционалних зона насеља као и коридоре повезивања са зеленилом рубних зона. Savремена насеља, чему би требало да теже и Лопаре, требало би да обезбједи organsку везу са околном природом, висок комфор околине и еколошку равнотежу. Зелене површине обезбјеђују mnogobrojне функције у циљу стварања optimalне равнотеже, тј. уклањање/смањивање негативних uticaja urbane околине. Заштитно зеленило unutar града представља категорију која би требало да обезбједи задовољење посебних еколошких захтјева, као што су појасеви око фабричких кругова и око објеката гдје се emitује већи ниво загађења. За подручје насеља Лопаре може се рећи да нема дефинисаних површина паркова и других категорија уређеног градског зеленила. Постојећи улични дрвoredи су veoma важан element jer повезују све остале

категије zelenih površina a istovremeno je tampon koji obezbjeđuje zaštitu od buke i vjetra, čini sjenu u doba ljetnih vrućina i omogućuje prodiranje svježih vazdušnih masa.. Osim ovih zelenih površina postoje još i zelene površine oko individualnih objekata, dječijeg obdaništa i školskih objekata. Održavanje zelenih površina i drvoreda na teritoriji naselja Lopare obavlja JKP Ekocom iz Lopara.

AKCIONI PLAN

- **Održavanje sadašnjeg nivoa ozelenjenosti ,**
- **Posvećivanje veće pažnje održavanju javnog zelenila,**
- **Na lokalnom nivou maksimalno zaštititi zelene površine i zabraniti izgradnju objekata na trenutnim zelenim površinama.**

6.6. Komunalni čvrsti otpad

Prikaz stanja

Osnovne karakteristike efikasnog sistema upravljanja otpadom obuhvataju niz mjera za unapređenje i olakšanje sprečavanja nastanka otpada na izvoru, odvojeno sakupljanje, reciklažu ili druge metode ponovnog dobijanja materijala iz otpada i pouzdano i ekološki održivo konačno odlaganje otpada. Pod pojmom komunalni čvrsti otpad podrazumevaju se otpaci u okviru komunalne infrastrukture u domaćinstvima, administrativnim, obrazovnim institucijama, trgovini, uslužnim djelatnostima, kao i otpaci sa javnih površina parkova. Tu pripada i dio otpada iz industrije koji ima komunalni karakter, zatim i opasan otpad iz domaćinstava.

Kao i u drugim sredinama u BiH, i na području opštine Lopare upravljanje otpadom predstavlja ozbiljan problem od čijeg rješavanja direktno zavisi kvalitet životne sredine. Mada je u osnovi i ovdje prisutna teža ekonomska situacija, količine čvrstog otpada iz domaćinstava i komercijalnog sektora stalno rastu i isti se bez odvajanja sekundarnih sirovina odlaže na novu regionalnu deponiju.

Odvoz komunalnog otpada iz naselja Lopare obavlja JKP Ekocom Lopare. Sav komunalni otpad koji nastaje kao posljedica života i rada stanovnika na području Lopara sakuplja JKP EKOKOM iz Lopara. Mjesečno se na teritoriji koju pokriva uslugama JKP Ekocom Lopare prikupi do 100 tona otpada koji se odvlači na regionalnu sanitarnu deponiju u Brijesnici. Do sada je otpad deponovan na deponiju na Majeveci ali otvaranjem regionalne sanitarne deponije u Brijesnici za nekoliko susjednih opština prešlo se na odvoz otpada na tu deponiju. Dosadašnja deponija na Majeveci je sanirana a pored toga izvršena i sanacija jednog broja "divljih deponija" na teritoriji opštine Lopare.

Problem odlaganja komunalnog otpada naročito je izražen na teritorijama na kojima ne postoji organizovan odvoz. Većina teritorije Lopare nije pokrivena uslugama JKP EKOKOM a uslugama je pokriveno nešto oko 1/3 od ukupnog broja stanovnika. Da bi se poboljšala situacija i spriječilo stvaranje "divljih deponija" izrađen je i postavljen određen broj tabli o zabrani bacanja smeća.

Komunalni otpad se sastoji od kućnog otpada, otpada iz ugostiteljstva i različitih uslužnih djelatnosti, te otpada sa javnih površina.

Sastav komunalnog otpada varira zavisno o sredini u kojoj nastaje i zavisi o mnogim faktorima, kao što su standard stanovništva, tip naselja, dostignut nivo komunalne higijene i slično. Sastav komunalnog otpada se određuje sortiranjem uzoraka otpada s područja i u određenom vremenskom razdoblju. Sortiranje otpada provodi se na "sortirki". Otpad se ubacuje u bubanj koji se pokreće elektromotorom i perforiran je s otvorima na određenoj dužini. Kroz te otvore propada otpad sitniji od promjera rupe tzv. "sitnica", a na radni sto, koji je postavljen u produžetku bubnja, pada otpad koji je krupniji. Sav otpad koji je pao na sto, ručno se sortira, evidentira i važe, dok se sastav sitnice procjenjuje. Da bi se dobili podaci koji bi što tačnije odražavali prilike na razmatranom području, predlažemo provođenje vaganja i sortiranja u svakom godišnjem dobu, tako da se uzorci uzimaju sa cjelokupnog

područja. Pri tome se treba voditi računa da su uzorci pravi reprezentanti na temelju kojih se mogu donositi smjernice za optimalan način upravljanja otpadom.

Poljoprivredni otpad

Poljoprivredni otpad podrazumijeva čvrste materije koje nastaju u toku poljoprivredne proizvodnje, a dalje se ne upotrebljavaju i nepoželjni su. U ovaj otpad spadaju: izmet životinja, uginule životinje, otpad sa ratarskih površina. Posebno treba naglasiti da ovdje spadaju i otpaci pesticida (koji spadaju u opasni otpad) i njihova ambalaža. Pošto se radi o poljoprivrednom kraju ovaj otpad se javlja u znatnijim količinama.

Medicinski otpad

Medicinski otpad potiče iz Doma zdravlja Lopare i područnih Ambulanti na teritoriji opštine Lopare kao i dvije privatne stomatološke ordinacije, a nastaje pri pružanju usluga primarne zdravstvene zaštite i laboratorijskih usluga. Iako je količina ovog otpada mala u odnosu na ukupnu količinu otpada treba se naglasiti njegovo prisustvo, s obzirom da se ne smije odlagati na deponiji komunalnog otpada. U cijeloj BiH su trenutni sistemi za upravljanje medicinskim otpadom loši, posebno ako se uporede sa trenutnom praksom u zemljama EU.

Medicinski otpad koji se stvara u zdravstvenim objektima ne razdvaja se na opasni i neopasni, nema posebnih mjera za rukovanje, transport ili odlaganje ovog otpada, već se odlaže na zajedničku deponiju.

Imajući u vidu ograničena finansijska sredstva, poboljšanja se mogu uvoditi jedino postepeno, međutim treba naglasiti i hitnost koja se mora dati pronalaženju sredstava za provođenje tih poboljšanja.

Građevinski otpad

Građevinski otpad potiče od ruševina, rekonstrukcije i izgradnje novih objekata. Procjene o količini ovog otpada ne postoje. Ovaj otpadni materijal bi se mogao u velikoj mjeri sortirati na mjestu nastajanja i procesirati da bi se dobile zamjene za agregatne materijale, što bi očuvalo sirovinske resurse i budući kapacitet deponija. Troškovi za procesiranje ovog otpada su znatni u najvećoj mjeri zbog uvođenja postrojenja za presovanje i granulaciju. Tek istraživanjem potencijalnih količina ovog otpada moguće je procijeniti potencijalna tehnička pitanja i stvarnu ekonomsku izvodljivost uvođenja postrojenja za recikliranje.

Proizvodni bezopasni otpad

Pod pojmom proizvodni bezopasni otpad podrazumijeva se otpad koji je po svojim svojstvima sličan komunalnom otpadu i može se odlagati na deponijama komunalnog otpada. Na području opštine Lopare postoje proizvodna preduzeća koja danas rade i produkuju otpad. Pošto su proizvodne aktivnosti smanjene, količina proizvodnog bezopasnog otpada je mala u odnosu na ukupnu prikupljenu količinu otpada.

U nekim preduzećima, npr. benzinske pumpe, zdravstvene ustanove i slično javljaju se i manje količine opasnog otpada koji se ne smije odlagati na deponiju komunalnog otpada.

Otpad koji se ne smije odlagati na deponiji

Opasni otpad je svaki otpad koji je utvrđen posebnim propisom i koji ima jednu ili više karakteristika koje prouzrokuju opasnost po zdravlje ljudi i okolinu po svom porijeklu, sastavu ili koncentraciji, kao i onaj otpad koji je naveden u listi otpada kao opasni.

Opasni otpad nastaje u različitim tehnološkim procesima, domaćinstvima, bolnicama i drugim izvorima. Pod opasnim otpadom podrazumijevaju se sve vrste otpada koje se zbog svojih štetnih svojstava ne smiju odlagati na deponiju komunalnog otpada (deponija za bezopasni otpad).

U opasni otpad se ubrajaju kiseline i baze, agresivne troske, galvanizacijski talozi, metalni hidroksidi, filterski prah, ostaci iz kalionica, ostali anorganski toksični otpad, nafta i naftni derivati, organske kiseline i kiselinski katrani, fenoli, upotrebljeni organski rastvori i talozi, talozi boja i lakova i ostaci pri proizvodnji boja i lakova, zaštitna sredstva za biljke (pesticidi, insekticidi, herbicidi, fungicidi), ostali otpad raznih hemikalija, talozi iz uređaja za prečišćavanje otpadnih voda i dr.

Tretman i odlaganje komunalnog otpada

Pod tretmanom i odlaganjem komunalnog otpada podrazumijevaju se opcije upravljanja čvrstim kućnim otpadom, industrijskim otpadom i medicinskim otpadom koje uključuju odlaganje na sanitarnu deponiju sa ili bez predtretmana da bi se umanjila toksičnost i zapremina otpada za odlaganje, te omogućio povrat energije i materijala kroz reciklažu.

Mogućnosti koje su prihvatljive za čvrsti kućni otpad su:

- **Direktno odlaganje na deponiju** – (Ova opcija će uvijek biti prisutna u BiH)
- **Odlaganje nakon predtretmana otpada** – (Za BiH je nužna upotreba pretovarnih stanica da bi se smanjili troškovi transporta na deponiju)
- **Povrat energije** – (Spaljivanje odnosno izgaranje na veliko otpada je opcija koja smanjuje zapreminu otpada za odlaganje, dajući istovremeno prihvatljiv izvor energije. Međutim kako su troškovi za naše prilike veliki pogotovu za postrojenja i opremu koja bi se morala uvoziti, ova opcija nije prihvatljiva za kućni otpad)
- **Reciklaža** – (1. reciklaža organskih materija iz kućnog otpada može se postići pretvaranjem u kompost; 2. reciklaža drugih komponenti kućnog otpada: papir, metali, plastika, staklo je razvijena u zemljama EU i značajno se razlikuje od zemlje do zemlje, uz iskustvo da je vrlo rijetko prihod od reciklata dovoljan da se pokriju troškovi recikliranja. Za naše prilike ova opcija ima realne šanse u srednjoročnom i dugoročnom periodu).

Mogućnosti za industrijski otpad su:

- **Skladištenje i odlaganje industrijskog otpada zajedno sa kućnim otpadom na sanitarnoj deponiji** – (Ova opcija je prvi korak kao alternativa dosadašnjoj praksi neuređenog istresanja koja je prisutna kod nas)
- **Neutralizacija, očvršćavanje, reciklaža i dobivanje energije iz otpada** – (Ova opcija podrazumijeva centralno postrojenje za tretman. Spaljivanje i piroliza su naredne opcije, ali su troškovi pri postojećem stepenu industrijske aktivnosti u BiH izuzetno visoki).

Mogućnosti za medicinski otpad su:

- **Tretman infektivnog i opasnog otpada iz zdravstvenih ustanova** – (Ova opcija je neminovna za usklađivanje sa EU standardima. Troškovi spaljivanja su visoki, posebno za ograničenu produkciju. Alternativne metode uključuju sterilizaciju i sjeckanje, te hemijski tretman. Međutim sasvim je sigurno da kontrolisano odlaganje na sanitarnoj deponiji za ovu vrstu otpada ostaje kao jedina opcija za kratkoročni period).

Jedna od osnovnih preporuka "Strategije upravljanja čvrstim otpadom u BiH" je koncept regionalnog upravljanja otpadom. Naime došlo se do zaključka da je udruživanje više opština jedne regije po ovom pitanju nužnost i da u svakoj regiji mora u dugoročnom razdoblju biti izgrađena jedna potpuno opremljena sanitarna deponija i druga centralizovana postrojenja za tretman otpada. Ova preporuka je donesena iz sljedeća dva razloga:

- cjelokupna količina stvorenog otpada u jednoj opštini je u većini slučajeva nedovoljna za podršku i optimalan rad integrisane službe sakupljanja, tretmana i/ili odlaganja otpada, uz razumnu i pristupačnu cijenu koju zajednica mora da plati i
- finansijska sredstva kojima raspolaže svaka pojedina zajednica su, a takva će i ostati, nedovoljna za podršku znatnijeg poboljšanja pri upravljanju komunalnim otpadom. Ova poboljšanja ne bi dala bitne efekte na zaštiti okoline i ne bi dovela do prakse i standarda upravljanja otpadom koji se približavaju onima koji su široko prihvaćeni u zemljama članicama EU-u.

Prema ovom regionalnom prijedlogu opština Lopare je uvrštena u regiju koja obuhvata pet opština: Ugljevik, Bijeljina, Lopare, Čelić i Teočak. Regionalna deponija je počela sa radom i nalazi se u Brijesnici, opština Bijeljina.

Reciklaža otpada koji se može ponovno koristiti:

Održivo upravljanje otpadom podrazumijeva izgradnju objekata koji će na najmanju mjeru svesti negativne uticaje na okolinu. Sprečavanje i minimizacija stvaranja otpada uvijek moraju biti najviši prioriteti u održivom društvu. Međutim za otpad za koji se ne može izbjeći **recikliranje** se uopšteno prihvata kao prioritet kod razmatranja mogućeg tretmana i odlaganja otpada.

Reciklaža otpada se pojavljuje u dva vida:

- povrat materijala za direktno ponovno korištenje,
- prerada otpada kako bi se dobili materijali i proizvodi koji se dalje mogu korisno upotrebljavati.

Sadašnje socio-ekonomske prilike u BiH, a posebno sadašnja infrastruktura i raspoloživa sredstva za upravljanje otpadom su nezadovoljavajući tako da prakse recikliranja otpada trenutno nemaju perspektivu. Stoga se mora primijeniti postepen pristup.

Tri elementa čine osnovne sastavne dijelove uspješne reciklaže otpada:

- dostupnost odgovarajućih količina i vrste otpada na izvoru sakupljanja po prihvatljivim cijenama,
- izgradnja odgovarajućih objekata za preradu,
- iznalaženje pogodnih tržišta za reciklirane materijale što bi omogućilo dugoročne ugovore sa proizvođačima otpada uz prihvatljive cijene otkupa, koje bi bile dovoljne za pokrivanje dijela troškova recikliranja.

Recikliranje donosi sljedeće prednosti:

- smanjena potražnja za sirovim materijalima, zbog postizanja najveće vrijednosti iz recikliranih materijala koja se iz njih može dobiti,
- ostvarenje ušteda energije u proizvodnom procesu korištenjem recikliranih materijala za proizvodnju,
- smanjeno ispuštanje emisija u atmosferu i vode u odnosu na one koje izaziva odlaganje otpada na sanitarnu deponiju,
- smanjeno opterećenje na naredne korake tretmana i odlaganja otpada,
- afirmacija lične odgovornosti i osvještavanje javnosti o otpadu i zahtjevima za upravljanje otpadom na ekološki prihvatljiv i održiv način,
- povećani troškovi koji su vezani za preradu i recikliranje otpada će poticati sve da smanje količinu otpada koga stvaraju.

Problemi koji se mogu javiti u procesu recikliranja su sljedeći:

- recikliranje će povećati ukupne troškove upravljanja otpadom u poređenju sa troškovima sakupljanja i odlaganja mješanog otpada na sanitarnoj deponiji,
- recikliranje troši energiju kako za rad pogona tako i za dodatni transport, što zajedno povećava štetne emisije u okolinu,
- recikliranje zahtjeva postojanje i širenje tržišta koje bi moglo prihvatiti povećanu količinu recikliranih materijala,
- recikliranje dovodi do povećanja transporta koji je potreban unutar sistema upravljanja otpadom,
- izgradnji objekata za recikliranje otpada će se dio društva suprotstaviti, kao i uvijek kod bilo kojeg drugog komercijalnog ili industrijskog razvoja, jer će ga doživljavati kao izvor negativnog uticaja na okolinu tog dijela društva.

Reciklaža kućnog otpada

U opštini Lopare uvođenje reciklažnih shema u kratkoročnom periodu je onemogućeno zbog nedostatka infrastrukture, tržišta i sredstava koji su potrebni za pokrivanje troškova koje donosi recikliranje kućnog otpada. U

bliskoj budućnosti se treba mnogo vremena i javnih kampanja provesti da se stvori disciplinovana javnost kako bi se omogućilo stvaranja velikih količina otpada razdvojenog na mjestu nastanka i spriječi međusobno zagađivanje otpadnih frakcija.

Trenutno je u Loparama znatno smanjena zapremina industrijskog otpada, jer mnoge fabrike ne rade ili rade sa smanjenim kapacitetom. Podaci kojima se raspolaže o količinama otpada koji se produkuje na raznim izvorima su jako nepouzdana. U srednjoročnom i dugoročnom periodu za industrijski otpad postoji velika mogućnost da se smanji odlaganje na sanitarnim deponijama, te za povrat materijala kako bi se smanjila potreba za uvozom sirovina.

Divlje deponije

Na području opštine Lopare u svakoj mjesnoj zajednici zavisno od njene površine i broja stanovnika postoje najmanje dvije divlje deponije.

Pored svih puteva bez obzira na njihovu kategoriju su takođe prisutna mjesta na kojima nesavjesni građani odlažu komunalni čvrsti otpad.

Ove navedene divlje deponije se povremeno saniraju sredstvima sa budžeta opštine.

AKCIONI PLAN

- **Pojačati primjenu zakona, opštinskih Odluka i kaznenih odredbi zbog nezakonitog odlaganja otpada,**
- **Uvesti odvojeno sakupljanje otpada,**
- **Saniranje postojećih divljih deponija,**
- **Preduzeti aktivnosti da naselja koja nisu obuhvaćena servisom zbrinjavanja kućnog otpada to u što skorijoj budućnosti budu,**
- **Edukacija stanovništva o problemu nezakonitog odlaganja otpada i njegovog direktnog uticaja na kvalitet životne sredine,**
- **Pojačati rad sa mladima i nevladinim organizacijama na očuvanju kvaliteta životne sredine,**
- **Izraditi planove rekultivacije zemljišta poslije zatvaranja postojećih divljih odlagališta,**
- **Materijalno i finasijski opremiti lokalnu inspekciju za rad na terenu,**
- **U budžetu lokalne zajednice predvidjeti sredstva za brze intervencije kako bi se moglo blagovremeno reagovati na rješavanju problema odlaganja čvrstog otpada,**
- **Otpočeti proces usklađivanja lokalnih propisa u skladu sa propisima Evropske unije iz oblasti upravljanja čvrstim otpadom,**
- **Nabaviti određen broj kontejnera za čvrsti otpad u mjesnim zajednicama u kojima do sada nije postojao organizovani odvoz otpada, kao pilot projekat za odvoz čvrstog otpada iz ruralnih sredina,**
- **Edukacija zaposlenih radnika u Domu zdravlja u vezi opasnosti nepravilnog odlaganja medicinskog otpada,**
- **Edukacija poljoprivrednih proizvođača u vezi upotrebe zaštitnih sredstava i odlaganja njihove ambalaže.**

Buka

Buka na teritoriji opštine Lopare ne predstavlja bitniji problem jer postojeća industrijska postrojenja ne stvaraju buku koja bi izazivala smetnju stanovništvu. Buka koja nastaje kao posljedica saobraćaja na teritoriji naselja Lopare mogla bi da se rješi izgradnjom zaobilaznice kojom bi se preusmjerio saobraćaj vozila koja su u tranzitu.

7.1. Industrija

Na području opštine Lopare najveći broj prijeratnih industrijskih kapaciteta je prestao s radom, dok jedan mali broj tih preduzeća još uvijek radi ali s veoma malim procentom iskorištenosti kapaciteta. Osnovni razlozi za ovakvu situaciju na području opštine su loše upravljačke strukture u preduzećima, gubitak tržišta, zastarjela tehnologija i neefikasan proces privatizacije.

Preduzeća koja su bila najznačajniji faktor prijeratnog razvoja opštine Lopare su: Fabrika radijatora „Termal“, Fabrika stolova i stolica „Fadil Jahić Španac“, Fabrika opekarskih proizvoda „FOP“, Fabrika deterdženata „Dita“, Fabrika poljoprivrednih mašina „Majevisa“ i Fabrika trikotaže i veza „Vezionica“. Najveći broj radnika zapošljavala je Fabrika stolova i stolica (oko 650 zaposlenih) i izvozila je na tržište zapadne Evrope, a danas je ovo preduzeće u stečajnom postupku. Od navedenih preduzeća danas uspješno posluju AD „FOP“, DOO „Kristin Mod“ (nekadašnja „Vezionica“), te novoosnovano preduzeće DOO „Smiljevac Prom“ (proizvodnja jahti) i nekoliko drugih preduzeća. Pored toga, neiskorišteni kapaciteti su i u AD „Autoservis Mačkovac“, AD „Trgovina“, AD „Kongrap“, DOO „Pharmanova“. U oblasti građevinarstva vodeće firme su DOO „Integral MCG“, DOO „Ranrad“ i DOO „Zidar“.

U opštini nema velikih preduzeća. Od ukupnog broja registrovanih preduzeća, 69% su mikro preduzeća koja zapošljavaju do pet radnika. Srednja preduzeća koja zapošljavaju između 50 i 250 radnika čine samo 7% od svih registrovanih preduzeća i uglavnom su u državnom vlasništvu.

7.2. Poljoprivreda

Opština Lopare ima značajne poljoprivredne resurse. Oko 45% od ukupnih površina na području opštine su pod oranicama i vrtovima, 8% pod voćnjacima i 4% pod pašnjacima. Ako se kao indikator sposobnosti zajednice da proizvede dovoljne količine hrane za svoje stanovništvo uzme minimalnih 0,17 ha obradivog zemljišta po glavi stanovnika, vidi se da raspoloživo obradivo zemljište po glavi stanovnika na području opštine Lopare skoro šest puta prelazi definisani potrebni minimum, te da opština Lopare ima dovoljne površine i za tržišnu poljoprivrednu proizvodnju. Međutim, kao i u ostalim opštinama u BiH, obradive zemljišne površine su usitnjene i većina parcela je ispod veličine od 5 hektara, što otežava dostizanje obima proizvodnje dovoljnog za tržišnu poljoprivrednu proizvodnju.

Nadalje, raspoložive poljoprivredne površine se uglavnom koriste za proizvodnju klasičnih, tradicionalnih poljoprivrednih kultura.

Požnjevene površine na području opštine Lopare (2005.)					
Žitarice	Površina (ha)	Povrće	Površina (ha)	Krmno bilje	Površine (ha)
Pšenica	170	Krompir	190		
Raž	0	Mrkva	5	Stočna repa	10
Ječam	60	Pasulj	25	Mješavina trava i leguminoza	45
Ovas	20	Kupus	18	Djetelina	533
Kukuruz	2.800	Luk	36	Lucerka	364
Tritikale	15	Paradajz	16	Sijeno sa livada	21
Jagode	36	Paprika	15	Sijeno sa pašnjaka	1.017
Maline	4	Krastavac	12	Sijeno iz voćnjaka	1.800
UKUPNO	3.105	UKUPNO	317	UKUPNO	3.790

Najveći dio obradivih površina je zasijan krmnim biljem, a sljedeća kultura po veličini požnjevenih površina je kukuruz i ostale žitarice, dok su pod povrćem zanemarive zemljišne površine.

Rodna stabla na području opštine Lopare 2006.			
Vrsta voća	Broj rodni stabala	Vrsta voća	Broj rodni stabala
Jabuke	15.100	Trešnje	9.320
Kruške	40.000	Višnje	8.530
Šljive	700.000	Kajsija	67.000
Breskve	66.000	Dunje	3.100
Orasi	3.100		

Voćarstvo je najperspektivnija grana poljoprivrede na ovom području, sa izuzetno povoljnim klimatskim i zemljišnim uslovima. Trenutno stanje u ovoj oblasti je nezadovoljavajuće, tako da se u narednom periodu treba posvetiti veća pažnja razvoju i intenziviranju ove proizvodnje.

Stočarstvo predstavlja značajnu priliku za razvoj ovoga kraja, a u posljednje vrijeme je primjetan i povećan interes poljoprivrednika za uzgoj stoke (goveda, ovce i svinje).

Na području opštine djeluje pet zemljoradničkih zadruga: Zemljoradnička zadruga „Dojčin Lukić“ iz Lopara, Zemljoradnička zadruga „Ratko Perić“ iz Priboja, Zemljoradnička zadruga „Bukovi“ iz Mrtvica, Zemljoradnička zadruga „Bratstvo“ Koraj i Poljoprivredna zadruga „Agro-Koraj“. Navedene zadruge su posjedovale, a neke i danas posjeduju značajne kapacitete (hladnjače, hale, sušare, mehanizaciju, zamljušte i sl.) i predstavljale su pokretačku snagu poljoprivredne proizvodnje na području opštine Lopare. Dio raspoloživih kapaciteta je dat u zakup ili je prodan, a preostali dio je neiskorišten.

7.3.Saobraćaj i transport

Putna infrastruktura

Putna infrastruktura u većini mjesnih zajednica u opštini Lopare je u veoma lošem stanju, a većina puteva je nekategorisana i nalazi se pod tucanikom. U posebno lošem stanju nalazi se regionalni put Lopare-Tuzla, preko Majevice, koji je već duži period takav zbog odrona. Zbog odrona na tom putnom pravcu ne saobraćaju autobusi, te su stanovnici ovih mjesnih zajednica odsječeni od ostataka opštine. Usljed klizišta često se dešava da pojedini putni pravci budu neprohodni. Osim toga, većina puteva na području opštine koncipirana je tako da ti putevi vode stanovnike iz opštine Lopare, a ne prema središtu opštine. Opštinskim budžetom svake godine predvide se određena sredstva za putnu infrastrukturu, a ta sredstva se isključivo troše na popravak postojećih puteva, a ne na asfaltiranje makadamskih ili izgradnju novih. U 2007. godini promijenila se dosadašnja praksa investiranja u putnu infrastrukturu, tako da su se sredstva iz namjenskog kredita počela ulagati uglavnom u izgradnju asfaltnih puteva koji će voditi od mjesnih zajednica prema naselju Lopare. Održavanje puteva u zimskom periodu vrši služba za puteve iz Bijeljine, dok je čišćenje trotoara u nadležnosti JKP Ekokom. Usljed nedostatka opreme, JKP Ekokom ne vrši redovno čišćenje trotoara. Iako u gradu postoji hidrantska mreža za pranje ulica, ulice se rijetko peru, jer su izdvajanja iz opštinskog budžeta za tu namjenu nedovoljna.

Na teritoriji opštine Lopare 4 autobuska prevoznika održavaju 11 opštinskih linija. Osim autobuskih prevoznika registrovano je i 8 taksi prevoznika. Što se tiče javnog prevoza na teritoriji opštine Lopare izražen je nedostatak autobuskih linija koje bi iz Lopara vodile u pravcu Brčkog.

Željeznica i aerodromi se ne nalaze na području Opštine Lopare, a najbliži civilni aerodrom je aerodrom Surčin-Beograd koji je udaljen oko 170 kilometara.

8. DRUŠTVENA NADGRADNJA I LEAP

8.1. Lokalna uprava i samouprava

Број запослених и надлежност:

У Општини Лопаре је тренутно запослено 75 радника.

Носилац извршне власти у Општини је начелник општине, који заступа и представља Општину, те руководи општинском административном службом.

Одлуком о оснивању општинске административне службе утврђена је њена структура и унутрашња организација у оквиру четири одјелjenja и три службе и то: Одјелjenje за општу управу, Одјелjenje за привреду и друштвене дјелатности, Одјелjenje за просторно уређење и стамбено-комуналне послове и Одјелjenje за финансије, Стручна служба начелника, Служба за заједничке послове и Стручна служба СО.

8.2. Владin sektor

У згради Општине Лопаре смјештено је Одјелjenje републичке пореске управе и Одјелjenje републичке геодетске управе.

8.3. Просторно планирање

Осим Регулационог плана Општина Лопаре не посједује ниједан други просторно-planski документ. Регулациони план је усвојен 2002. године и до сада је претрпио 8 изmjena кроз дефинисање урбанистичко-теhничких услова за поједине локације. Недостају Регулациони планови за МЗ Прибој и МЗ Корaј. Иначе, постојећи Регулациони план није дигитализован, постоје само мапе, а не и компјутерски преглед, па грађани немају јасан увид у стање на терену. Урбанистичке одлуке се издају на основу Одлуке о просторном уређењу из 1977. године и на основу мишљења Комисије. У 2006. години СО је донијела одлуку о приступању изради просторног плана, о чему је обавијештено и Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију РС.

8.4. Невладине организације

Л.Е.А.Р као документ треба да побуди интересовање сваке невладине организације која би шодно томе требала предузети одговарајуће активности у сврху побољшања квалитета овог документа.

На територији општине Лопаре постоји одређен број невладиних организација (НВО) и удружења грађана као што су: Организација младих "Fortis", Лопаре, "Клуб младих", Прибој, Удружење грађана ЕКОЛЕОНАРДО, Прибој, Организација младих "Fomako", Корaј, Удружење паралегиčара, оболјелих од дјечје парализе и других трајних инвалидности Општине Лопаре, Удружење пољопривредника "Behar", Корaј, Удружење добровољних давалаца крви, Удружење избјеглих и раселјених особа, Удружење пензионера, Удружење пољопривредника "Еко продукт", Занатско-предузетничко удружење, Ловачко удружење Лопаре, СПКД "Prosvjeta", Лопаре, Одбојкашки, Фудбалски, и Карате клуб "Majeвица", Фудбалски клуб, Прибој, Фудбалски клуб Јединство Кореташи, Фудбалски клуб Сlobода Мртвица, Фудбалски клуб Бобетино Brдо, НК Корaј.

У наредном периоду би свакако требало финансијски ојачати постојећи невладин сектор и омогућити оснивање и других невладиних организација које би заједно са грађанима биле покретачка снага развоја цијелогa друштва.

Предност рада невладиних организација је веома велика, обзиром да би оне требале бити непристрасне у свим својим активностима и обично најреалније сaгледavaju стање и могу да предложе најреалнија рјешенја за све животне проблеме, а самим тиме и за проблеме везане за заштиту животне средине.

AKCIONI PLAN

- **Pojačati sposobnost NVO za pripremu projekata kako bi sudjelovali u traženju sredstava iz državnih i međunarodnih izvora**
- **Finansijski i članstvom ojačati postojeći nevladin sektor i omogućiti osnivanje i drugih NVO koje bi zajedno sa građanima bile pokretačka snaga razvoja cijelog društva**
- **Osigurati tehničke uslove (prostor, telefon, priključak na internet) za rad NVO**
- **Angažovanje članova NVO u izradi svih planskih dokumenata bitnih za razvoj Opštine**
- **Stvoriti pretpostavke za učešće mladih u promociji LEAP-a**

8.5. Školstvo

Na području opštine Lopare rade 3 osnovne škole sa 15 područnih škola i jedan Srednjoškolski centar.

Učenici u osnovnim i srednjim školama predstavljaju ciljnu grupu koja može imati presudnu ulogu u očuvanju kvaliteta životne sredine. Učenici se mogu angažovati u sakupljanju opada koji se odlaže na pogrešna mjesta preko osnivanja EKO-Sekcija, mogu se uključiti u sve druge akcije obuhvaćene lokalnim ekološkim planom.

Školsku omladinu treba preko odgovarajućih predavanja o važnosti očuvanja kvaliteta životne sredine edukovati, kako bi oni kao takvi ta svoja saznanja mogli prenijeti na starije građane. Mladom naraštaju treba ugraditi osjećaj da je životna sredina njihovo vlasništvo i da je njihov lični interes, da ona bude što kvalitetnija, obzirom da na mladima svijet ostaje.

Iskustva pokazuju da kada jednom školarci urede neki dio grada oni taj dio grada čuvaju kao svoj i nedozvoljavaju njegovo buduće prljanje od nesavjesnih građana.

U principu učenici i omladina imaju najveći značaj u očuvanju kvaliteta životne sredine.

Učenici se mogu angažovati u sakupljanju opada koji se odlaže na pogrešna mjesta preko osnivanja EKO-Sekcija, mogu se uključiti u sve druge akcije obuhvaćene lokalnim ekološkim planom.

AKCIONI PLAN

- **Pokrenuti aktivnosti za izdavanje školskog biltena sa tematikom očuvanja okoline**
- **Provoditi takmičenja za najbolje literaturne i likovne radove sa tematikom "priroda i mi"**
- **Kroz EKO-sekcije u školama, učenici se mogu angažovati na selektivnom sakupljanju otpada odnosno recikliranju sekundarnih sirovina.**
- **Stvoriti uslove da se škole uključe u program "eko škola"**
- **Pomoći u osiguranju potrebnih tehničkih uslova za modernizaciju nastave i osigurati minimalne uslove za rad EKO sekcija**
- **Nabaviti minimalnu opremu za provođenje akcija uređenja, ozelenjavanja i čišćenja (lopate, grablje, kontejneri i sl.)**
- **Provoditi ekološku edukaciju školske omladine i obučiti ih da svoja znanja i svijest prenesu na druge**
- **Provoditi akcije koje predstavljaju preventivu u zaštiti životne sredine jer su iskustva pokazala da ulaganje u preventivu košta tri puta manje nego što bi koštalo saniranje počinjenih šteta u okolini**

8.6. Zdravstvo

Stanovništvo opštine Lopare svoje potrebe vezano za zdravstvenu zaštitu ostvaruje u Domu zdravlja Lopare u kojem se pruža primarna i konsultativna-specijalistička zdravstvena zaštita i u 4 terenske ambulante kao i

dvije privatne stomatološke ordinacije. Apotekarsku djelatnost obavlja jedna društvena i jedna privatna apoteka.

Mada se do sada nisu provodila sistematska istraživanja postoje indicije da su vodeći uzroci oboljenja i smrtnosti vezani za kardiovaskularna i maligna oboljenja a od hroničnih nezaraznih oboljenja prisutni su povećan krvni pritisak, šećer u krvi i masnoća u krvi koje su posljedica nedostatka fizičke aktivnosti i ishrane bogatom mastima i ugljenim hidratima. Prema podacima Doma zdravlja Lopare, broj novootkrivenih malignih oboljenja je u porastu. Primjećena je pojava i porast broja oboljelih od do sada rijetko dijagnostifikovanih tumora na ovim prostorima, kao npr. tumora mozga, jajnika, pluća, jetre i prostate.

AKCIONI PLAN

- **vršiti promociju zdravih stilova života u okviru organizovanja "zdravih dana" npr. Dan borbe protiv pušenja, dan pješaka, dan borbe protiv srčanih oboljenja itd. gdje bi u saradnji između Doma zdravlja i zainteresovanih volontera organizovali razne oblike aktivnosti koje bi obuhvatile veći broj građana,**
- **podržati izgradnju sportskih objekata kako bi se što više omladine uključilo u razne oblike sportskih aktivnosti,**
- **organizovati što više kulturnih sadržaja.**

Jedna od definicija zdravlja je da je to osjećaj potpunog fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja. Ako se uzmu u razmatranje ova tri faktora, da se zaključiti da kvalitetna životna sredina ima direktne veze sa zdravljem ljudi.

Voda, vazduh, otpad i tlo, najznačajnija je oblast kojima se bavi lokalni ekološki akcioni plan i uticaj ovih oblasti na zdravlje je sledeći:

8.6.1. Vazduh

Zagađena životna sredina, odnosno povećan sadržaj pojedinih polutanata u vazduhu mogu biti uzrok respiratornih i kardiovaskularnih smetnji i izazivanje akutnih stanja vezane za ove bolesti.

Najbolji način da se izbjegnu ove posledice je preduzimanje hitnih mjera na poboljšanje kvaliteta vazduha i stvaranje komotne životne sredine.

Da bi mogli donijeti konkretne zaključke o uticaju na zdravlje ljudi neophodno je uraditi Studiju štetnosti i ako te posledice postoje preduzeti mjere da se uzroci otklone.

8.6.2. Otpad

Odlaganje otpadi na divlje deponije može imati za posledicu prenos raznih bolesti preko glodara i muva, obolijevanje domaćih životinja, zagađivanje podzemnih voda i opasnosti od samozapaljivanja smeća, što ima za posledicu pojavu štetnih agenasa u vazduhu i izdvajanje deponijskog gasa.

Sve navedene posledice mogu imati negativan uticaj na zdravlje ljudi u zavisnosti od sredine u kojoj se štetni agensi pojavljuju.

Poseban značaj sa aspekta zaštite zdravlja ljudi pripada opasnom otpadu koji može biti toksičan, infektivan, kancerogen i ekotoksičan.

Opasnom otpadu ne treba pridodavati poseban značaj na području Opštine Lopare, ali ga ipak treba spomenuti, jer najmanja nepažnja može imati teške posledice na zdravlje ljudi.

8.6.3. Voda

Voda koja ne ispunjava određene standarde, odnosno koja je zagađena može da dođe do vodoizvorišta i zagađiti vodu za piće preko koje se građani mogu zaraziti i obolijevati od bolesti vezanih za gastro intestinalni trakt.

Zagađivanje vode izaziva pogoršanje fizičko hemijskog sastava i biološkog kvaliteta vode.

Najveća opasnost predstavljaju, otpaci iz industrije, koji djeluju na živi svjet u vodotocima npr. riba koja predstavlja najosjetljiviji organizam u vodi, a preko nje se može zaraziti i čovjek.

8.6.4. Tlo

Površinski sloj zemljišta, odnosno tla može biti izvor trovanja čovjeka preko vode i hrane koja sa njega potiče.

Opasnost predstavlja i zagađenje poljoprivrednog zemljišta sa velikom mogućnošću izlaganja čovjeka zagađenjima preko hrane i vode.

Zagađenje organskim otpadom nosi rizik mikrobiološko zagađenje, a time i uzrok tifusa, paratifusa, kolere, dizenterije i drugog.

8.7. Veterinarstvo

Na području opštine Lopare postoji jedna veterinarska stanica sa tri ambulante i to u Mačkovcu, Priboju i Mrtvici. Ove ambulante pokrivaju uslugama veterinarstva cijelu opštinu Lopare.

8.8. Civilna zaštita

Civilna zaštita je planski organizovan dio sistema zaštite od prirodnih i drugih nesreća koja obuhvata organizovanje, pripremanje i učešće građana, preduzeća i drugih pravnih lica i profesionalnih službi, organizacija i udruženja na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara i životne sredine od elementarnih nepogoda i drugih nesreća većih razmjera.

Civilna zaštita na području opštine Lopare je organizovana prema odredbama Zakona o civilnoj zaštiti i Zakona o lokalnoj samoupravi i opštinskih Odluka proizašlih iz navedenih i drugih zakona i propisa.

Organizacija civilne zaštite na području opštine Lopare obuhvata ličnu i uzajamnu zaštitu, mjere civilne zaštite, opštinski štab civilne i povjerenike, jedinice civilne zaštite i rukovođenje i upotrebu snaga i sredstava civilne zaštite.

U opštinskoj službi civilne zaštite profesionalno radi jedno lice.

8.9. Mediji i javnost

Mediji bez obzira da li bili elektronski ili pisani imaju veliki značaj u sveukupnom životu. Na području Opštine Lopare pisani i elektronski mediji ne postoje što predstavlja veliki problem. Dopisnička mreža za štampane medije je jedina koja prosljeđuje vijesti sa teritorije opštine Lopare. Takođe povremeno, zavisno od teme, na prostoru opštine prisutne su televizijske ekipe susjednih TV stanica.

Mediji predstavljaju najvažnije sredstvo edukacije svih građana, a na određen način i samih novinara koji rade na medijima kako bi svi zajedno spoznali značaj kvaliteta životne sredine. Sredstva informisanja mogu u okviru svojih programskih šema da predvide i emisije koje imaju veze sa životnom sredinom i da tim povodom organizuju debate između stručnjaka različitih profila kako bi neki problem izazvao veću pažnju kod slušalaca i time bi se u njegovo rješavanje uključilo više ljudi.

U principu, mediji predstavljaju važna sredstva do postizanja određenog cilja, a to je poboljšanje kvaliteta životne sredine, koja ima nemjerljivu vrijednost za ljudski život.

9. PROJEKTI I PROJEKTNЕ IDEJE U OKVIRU LEAP-a ZA OPŠTINU LOPARE

U skladu sa utvrđenim problemima u životnoj sredini i aktivnostima i mjerama za njihovo prevazilaženje, navode se bitne projektne ideje koje kandiduje LEAP za opštinu Lopare. Institucijama organizacijama i građanima će biti omogućeno da stalno dopunjuju listu. S tim u vezi pripremljen je i prijedlog oblika za prijavljivanje projekata kao i primjer popunjenog obrazca za prijavljivanje i primjerak praznog obrasca koji su dati u **Prilogu broj 4**.

Za svaki od navedenih projekata i pripremljen je kratak opis a pobrojan je i dio projektnih ideja.

9.1. Strategija razvoja poljoprivrede

Opština Lopare nema definisanu Strategiju razvoja poljoprivrede. U tom smislu izostaje i intenziviranje primarne poljoprivredne proizvodnje, zbog čega su i, pored ostalog, gazdinstva još uvijek mješovita, usitnjena i sa malim obimom proizvodnje. Država nije zaštitila domaću proizvodnju, pa su poljoprivrednici prepušteni sami sebi. Iz tih razloga je neophodna izrada lokalne strategije razvoja poljoprivrede. Za njenu realizaciju potrebno je odrediti nosioca aktivnosti, angažovati stručne institucije, te istražiti lokalno tržište. Nakon toga organizovale bi se javne rasprave na pripremljeni nacrt dokumenta. Dokument treba biti usvojen od strane Skupštine opštine. Kako bi proces izrade Strategije bio kvalitetan, potrebno je uključiti i udruženja poljoprivrednika iz susjednih opština, te predstavnike svih poljoprivrednih grana u Loparama. Potrebno je istražiti njihove međusobne odnose, analizirati resurse koje posjeduju i mogućnosti da pruže podršku implementaciji Strategije.

9.2. Pomoć izgradnji mini prerađivačkih kapaciteta (sušare)

Iako se veliki broj seoskih domaćinstava bavi poljoprivredom kao osnovnom djelatnosti, veoma je mali broj registrovao svoju samostalnu djelatnost. U skladu s izmjenama u Zakonu o poljoprivredi i novom načinu regulisanja podsticaja poljoprivredne proizvodnje, očekuje se povećanje interesa za registrovanjem poljoprivredne djelatnosti. Pomenutom u prilog ide i to da se Opština Lopare planira aktivnije uključiti u stimulaciju razvoja poljoprivrede. Velika količina starih sorti voća, te ljekobilje i jestive gljive ostanu neiskorišteni zbog nepostojanja prerađivačkih kapaciteta na prostoru opštine. Ovaj projekat ima za cilj promociju preduzetništva i pomoć poljoprivrednicima da svoje proizvode iz primarne poljoprivredne proizvodnje prilagode potrebama tržišta. Montažom 10 mini sušara na solarnu energiju, snage 4 KW, kapaciteta 12 m³, omogućilo bi se potpuno iskorištenje svih proizvoda iz primarne proizvodnje, a koji se u svježem stanju ne mogu plasirati. Opština će sprovesti proceduru odabira poljoprivrednih proizvođača kojima je pomoć neophodna, a koji već imaju potrebu za ovim vidom prerade proizvoda iz primarne proizvodnje. U odabiru poljoprivrednih proizvođača kojima će se dodijeliti pomoć u sufinansiranju nabavke sušara dat će se prednost nezaposlenim i drugim ugroženim kategorijama. Ukoliko ovaj projekat postigne planirane rezultate, očekuje se njegova dalja razrada i proširivanje.

9.3. Prostorni plan opštine

Opština Lopare nema krovni prostorno-planski dokument (prostorni plan), koji će kao plan usklađen sa prostornim planom Republike Srpske biti osnov za donošenje i usvajanje nižih planskih dokumenata (urbanistički i regulacioni planovi). Donošenje ovog plana je zakonom propisana obaveza, a takođe je i preduslov za planski razvoj opštine. Za izradu prostornog plana potrebno je odebijediti određene podloge i pribaviti potrebne saglasnosti od nadležnog ministarstva, te u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama BiH odabrati ustanovu za izradu plana. Posjedovanje prostorno-planske dokumentacije omogućava planski razvoj opštine u svim sferama života građana. Njime se definiše industrijska zona, građevinsko zemljište, zemljište posebnih namjena, itd.

9.4. Asfaltiranje lokalnih puteva (u skladu sa Planom kapitalnih investicija)

Postojeći lokalni putevi u Loparama ne zadovoljavaju potrebe građana i privrednih subjekata, te negativno utiču na potencijalne investitore i razvoj opštine. Od 537 km puteva, samo nešto preko 138 km je sa posljednjim radovima asfaltirano. Svake godine se opštinskim budžetom predvide određena sredstva za putnu infrastrukturu. Predviđena sredstva su se uglavnom trošila na popravke postojećih puteva, a ne na asfaltiranje makadamskih ili izgradnju novih puteva. Skupština opštine donijela je Plan asfaltiranja prioriternih lokalnih puteva. U finansiranju projekta učeštvuje Opštine i građani. Opština Lopare je dobila i namjenski kredit u visini od 1.200.000 KM. U toku je realizacija projekta.

9.5. Postavljanje saobraćajne signalizacije

Opština Lopare je smještena na putu Bijeljina – Brčko – Tuzla. Pomenuti put prolazi kroz centar grada, ugrožavajući bezbjednost građana. Među najugroženije građane spadaju djeca školskog uzrasta, zbog lokacije školskih objekata u neposrednoj blizini saobraćajnica i nedostatka adekvatne signalizacije. Stoga je potrebno izvršiti postavljanje vertikalne svijetleće signalizacije, posebno u blizini škola: OŠ „Sveti Sava“ i SŠC „Vuk Karadžić“, te u MZ-ima: Priboj, Koraj, Vukosavci i Tobut. Postavljanjem adekvatne saobraćajne signalizacije povećala bi se sigurnost svih učesnika u saobraćaju, a posebno učenika osnovne i srednje škole.

9.6. Uspostavljanje registra i stavljanje pod kontrolu svih vodovoda i izvorišta na području opštine Lopare

Opština Lopare raspolaže brojnim izvorištima vode. Međutim, ne postoji evidencija izvorišta, nisu provedena ni istraživanja kvaliteta vode, a ne postoje ni mjere zaštite ovog prirodnog bogatstva. U cilju praćenja funkcionisanja sistema vodosnabdijevanja ukazala se potreba za uspostavljanjem registra sistema vodosnabdijevanja u opštini, kao i registra potencijalnih izvorišta za napajanje vodom u budućnosti. JKP „Ekokom“ u saradnji sa predstavnicima MZ-a popisali bi sve vodovode i izvorišta, te sačinili registar sa potrebnim karakteristikama. Pored pomenutog, potrebno je izvršiti kartiranje vrela, odrediti fizičko-hemijske i mikrobiološke karakteristike vode i izmjeriti izdašnost vrela. Kada se ovaj proces okonča, potrebno je izraditi i provesti projekte zaštitnih zona izvorišta. Preduslovi za realizaciju projekta su usvojena Odluka o uspostavljanju registra i stavljanje pod kontrolu svih vodovoda i izvorišta u opštini Lopare od strane Skupštine opštine. Nakon popisanih vodovoda i izvorišta, te njihove kontrole, uspostavio bi se registar-baza podataka.

9.7. Izrada projektne dokumentacije za rekonstrukciju i uređenje vodozahvata Veselinovac i Risovac

Opština Lopare nema na adekvatan način riješeno pitanje snabdijevanja vodom. Sa hidrogeološkog stanovišta područje opštine Lopare je veoma nepovoljno, tako da ni u jednoj fazi razvoja grad Lopare nije raspolagao dovoljnim količinama vode. Trenutno se snabdijevanje vodom vrši sa dva vodozahvata, otvorenih bujućnih vodotoka, Veselinovac i Risovac. Izdašnost oba izvora zajedno u normalnim uslovima ne prelazi 15 litara/sec, dok se u ljetnim mjesecima izdašnost smanjuje na ispod 3 litara/sec što automatski dovodi do redukcije u isporuci vode, jer su potrebe priključenih potrošača oko 12-15 litara/sec. S tim u vezi neophodna je izgradnja određenog sistema akumulacije sirove vode koja bi služila da premosti kritične periode u ljetnim mjesecima, kada je drastično smanjen dotok vode, kao i u periodima intezivnih kišnih padavina kada dolazi do drastičnog zamućenja predmetnih vodotoka. Izgradnjom brana na ova dva vodozahvata vršila bi se u povoljnim mjesecima akumulacija vode koja bi na vodozahvatu Veselinovac iznosila oko 90.000 m³ vode, a na vodozahvatu Risovac oko 60.000 m³ vode, što bi značilo da bi grad Lopare u svakom trenutku raspolagao sa četveromjesečnim zalihama vode. Cilj projekta je izrada projektne dokumentacije za rekonstrukciju i uređenje vodozahvata Veselinovac i Risovac.

9.8. Sanacija vodovoda u MZ Koraj

MZ Koraj je imala izgrađen vodovod još 1978. godine, a stanovništvo se snabdijevalo vodom sistemom sa preko 1.000 priključaka i ukupnom dužinom vodovodne mreže od oko 17.000 m, sa dva bunara u sklopu kojih su postojale i potisne pumpe, dvije pumpe sa automatskim hlorinatorom, trafo stanicom i drugim pratećim i rezervnim

materijalom. S obzirom da je u vrijeme izgradnje vodovoda ugrađivan materijal slabog kvaliteta (PVC cijevi), te zbog desetogodišnjeg perioda neodržavanja došlo je do većih oštećenja koja su uzrokovala evidentan problem neredovnog snabdijevanja vodom. Jedan dio vodovoda je saniran ulaganjem mještana, ali uprkos tome ostao je nesaniran veliki dio vodovodnog sistema. Naime, u nesaniranom dijelu dolazi do velikih gubitaka vode. JKP „Ekokom“ iz Lopara nije bilo zainteresovano za ulaganja u vodovod, te je isti predat na dalje raspolaganje MZ Koraj. Čak i pored činjenice da potrošači redovno izmiruju svoje obaveze, još uvijek nije došlo do saniranja oštećenja. Sanacija vodovodna bi uključivala izmjenu postojećih cijevi, te pripremu za priključke novih korisnika. Radnje koje su neophodne za sanaciju su: izgradnja glavnog voda kroz Bašić Mahalu od kuće Begić Fetaha do vakufske kuće u Pašićima; izgradnja linije od kuće Begić Fetaha do trafo stanice Hamidovača kroz centar naselja; izgradnja linije od šahta Osmana Halilovića kroz naselje Murselovići do šahta Hajrudina Denjagića; izgradnja linije od šahta Osmana Halilovića do Džamije u Donjoj mahali i izgradnja linije od Hamidovače do kuće Hamzić Mensura. Sanacijom vodovodne mreže, obezbijedilo bi se organizovano snabdijevanje za oko 280 domaćinstava.

9.9. Sanacija glavnog kanalizacionog voda u MZ Koraj

Kratak opis projekta: Usluge odvoda otpadnih voda osigurane su samo za uže gradsko područje. MZ Koraj, koja broji oko 1.400 stanovnika, imala je urađenu kanalizacionu mrežu kroz čitavo selo i prije rata. Ali, u toku ili nakon rata, dio glavnog voda sa cijevima Ø 120 mm u dužine 150 metara je devastiran, pa i bez obzira što u MZ postoji ispravna sekundarna kanalizaciona mreža, sve otpadne vode koje se ulijevaju u glavni vod rasipaju se u naseljeno mjesto i direktno ugrožavaju 30 do 40 domaćinstava. Stoga je neophodno izvršiti opravku glavnog voda, koja bi se sastojala od postavljanja cijevi odgovarajućeg profila. Za ovaj projekat nije potrebno raditi projektnu dokumentaciju, jer se radi samo o sanaciji postojećeg sistema, ali je potrebno obezbijediti neophodni materijal, a mještani bi svojim ličnim angažmanom izvršili sanaciju kanalizacionog voda.

9.10. Izrada projektne dokumentacije za kanalizacionu mrežu u MZ Priboj

MZ Priboj je prigradsko naselje sa oko 1.500 stanovnika, a nema urađenu kanalizacionu mrežu. Kako se broj stanovnika povećava, ovaj problem postaje izraženiji, posebno sa aspekta zdravlja stanovništva ove MZ. Cilj ovog projekta je priprema projektne dokumentacije i glavnog izvedbenog projekta kolektora sa prečistačem. Pripremljena projektna dokumentacija stvorice uslove za iznalaženje sredstava, ali i definisanja načina za rješavanje pitanja tretmana otpadnih voda, što će doprinijeti zdravijoj i čistijoj životnoj sredini za građane MZ Priboj. Za realizaciju projekta, neophodno je usvajanje odluke od strane Skupštine opštine.

9.11. Sanacija postjećih divljih deponija

U cilju sprečavanja daljeg narušavanja životne sredine, neophodno je sanirati divlje deponije na lokalitetima šumskog zemljišta, u neposrednoj blizini vodotoka i sa zemljišta koje je moguće obrađivati. Sanacija deponija omogućava prilagođavanje namjeni određenih površina poljoprivrednog zemljišta, kao i uređenje lokacija za izletišta i rekreaciju. Uporedo sa saniranjem divljih deponija potrebno je da JKP „Ekokom“ poveća usluge odvoza čvrstog otpada na prostoru opštine.

9.12. Edukacija građana u cilju suzbijanja korovske biljke ambrozija

Na području opštine u posljednje vrijeme masovno se rasprostranila ambrozija, biljka koja izaziva alergiju disajnih organa, a do sada nisu poduzete aktivnosti na njenom suzbijanju i uništavanju. Planira se izvršiti edukacija građana s ciljem njihovog upoznavanja s izgledom biljke, štetnosti po ljudsko zdravlje i načinu njenog suzbijanja, te upoznavanje građana sa potencijalnim lokacijama na kojima je biljka najrasprostranjenija. U sklopu projekta planira se održati predavanje u svim MZ, otvorena emisija na lokalnim medijima, gdje bi lice stručno za ovu oblast govorilo o štetnosti biljke i odgovaralo na postavljena pitanja slušalaca. Planiran je i jednodnevni izlet u prirodu sa predstavnicima mjesnih zajednica, gdje bi se na terenu učesnici upoznali sa biljkom. Takođe je planirana izrada i distribucija propagandnog materijala na tu temu.

9.13. Kampanja o preventivnoj zdravstvenoj zaštiti sa akcentom na ranom otkrivanju malignih oboljenja

Prema podacima Doma zdravlja, broj novootkrivenih malignih oboljenja je u porastu. Primijećena je

pojava i porast oboljelih od do sada rijetko dijagnosticiranih tumora na ovim prostorima, kao npr: tumora mozga, jajnika, pluća, jetre i prostate. Da bi rana prevencija bila pravovremeno i efikasno urađena, naophodna je permanentna edukacija stanovništva sa ciljem povećanja znanja o malignim oboljenjima, ali i materijalna i socijalna podrška kako bi određena ispitivanja u cilju prevencije malignih oboljenja bila urađena (npr. mamografija, PAPA test, EHO raznih organa, kolonoskopija, itd.). Kampanja podrazumijeva izradu brošura tiraža od oko 500 komada, letaka od oko 1.000 komada, i organizaciju tribina. Brošure i leci će biti distribuisani u Domu zdravlja, Opštini i drugim javnim institucijama, kao i na otvorenim tribinama. Tribine će se organizovati u većim MZ-ima (minimalno 3 MZ-a).

9.14. Program izgradnje i rekonstrukcije vodovodne infrastrukture

9.15. Program izgradnje i rekonstrukcije kanalizacione infrastrukture

9.16. Proširenje kolektorskog sistema prikupljanja otpadnih voda do Veselinovca i i na desnoj strani rijeke Gnjice

9.17. Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Loparama

9.18. Adekvatno uređenje septičkih jama

9.19. Program prikupljanja, odvoza i odlaganja otpada na području cijele opštine

9.20. Modernizacija opreme JKP

9.21. Pošumljavanje ogoljelih površina

9.22. Program deminiranja na prostoru opštine Lopare

PRILOG 1: Analiza problema, uzroka, pritisaka, stanja i uticaja, te identifikacija aktivnosti

TEMATSKA OBLAST: VAZDUH

<i>Problemi:</i>	<i>Uzrok (izvor, zagađivač)</i>	<i>Glavni pritisci:</i>	<i>Stanje:</i>	<i>Uticaji:</i>	<i>Mjere:</i>
Prekomjerno zagađenje vazduha	Kotlovnice i mala ložišta na uglj	Potrošnja uglja sa visokim sadržajem sumpora (do 6%)	Tačnih podataka o kvalitetu vazduha poslije rata nema jer mjerenja nisu vršena	Višestruki uticaji na zdravlje, posebno djelovanjem CO2 Moguće pojave kiselih kiša i uticaja na floru i faunu, tlo i vode i materijalna dobra.	Planirati u narednom periodu sistem grijanja iz jedne centralne toplane. Smanjiti emisije na izvoru. Uvesti monitoringa. Pojačati inspeksijski nadzor na izvorima zagađenja. Proširiti zelene površine.
Povećane emisije CO2	TE Ugljevik	Saobraćaj i stara vozila			
Aerozagađenje od emisija Nox, CO i ugljovodonika	Saobraćaj u gradskoj zoni Registровано oko 4500 vozila Stara vozila sa lošim održavanjem i većina vozila bez katalizatora Emisije Nox iz industrije i individualnih ložišta	Nastanak Nox iz vozila i ložišta Zagađenje sa CO kod nepotpunog sagorjevanja u ložištima Veće koncentracije pored raskrsnica i glavnih saobraćajnica Loše izgaranje u individualnim ložištima	Koncentracije NO2 ,CO i ugljovodonika se ne prate Povećane koncentracije se mogu povremeno osjetiti.	Nox spojevi, posebno NO2 imaju višestruko negativan uticaj na zdravlje ljudi, vegetaciju i okolinu. Posebno štetno djeluju na šume. Uzrokuju pojavu kiselih kiša. CO je otrovan gas.	Smanjiti pritiske u gradskoj zoni izgradnjom zaobilaznice
Neadekvatno upravljanje kvalitetom vazduha	Infrastruktura u području zaštite vazduha nije dovoljna (institucionalni i stručni kapaciteti, organizacija, obrazovanje nedovoljna odgovornost prema životnoj sredini uopšte Nedovoljna finansijska sredstva	Aspekt životne sredine je zanemaren	Ne postoji lokalna institucija za praćenje kvaliteta niti za upravljanje kvalitetom vazduha Ne postoji katastar emisija u okolinu Nema monitoringa niti praćenja kvaliteta vazduha Nema prikupljanja niti obrade podataka	Postojeći propisi se nikako ili teško sprovode zbog nepostojanja informacija Eventualni novi zahvati u okolini nemaju jasne smjernice	Uspostaviti informacioni sistem o kvalitetu vazduha (katastar emisija, monitoring, sistem informisanja javnosti) Izraditi akcioni plan za smanjenje zagađenja vazduha. Provoditi inspeksijski nadzor.

TEMATSKA OBLAST: VODA

<i>Problemi:</i>	<i>Uzrok (izvor, zagađivač)</i>	<i>Glavni pritisci:</i>	<i>Stanje:</i>	<i>Uticaji:</i>	<i>Mjere:</i>
Nedekvatan sistem vodosnabdijevanja stanovništva	<p>Nepotpuna i neodgovarajuća izgradnja vodovodnih objekata, posebno u ruralnom dijelu opštine.</p> <p>Na vodovodne sisteme priključeno je oko 30% stanovništva.</p> <p>Veći broj manjih lokalnih vodovoda građeni su stihijski sa neodgovarajućom kontrolom kvaliteta vode.</p> <p>Zagađivanje lokalnih izvorišta i bunara kao i površinskih voda.</p> <p>Prekidi u vodosnabdijevanju u sušnom periodu i zbog dotrajalosti sistema.</p>	<p>Porast individualne potrošnje vode.</p> <p>Gubici u mreži.</p> <p>Razlika u kvalitetu vode kod manjih individualnih sistema.</p> <p>Ispuštanje otpadnih voda stanovništva i industrije bez prečišćavanja.</p> <p>Neracionalna potrošnja vode kod stanovništva.</p> <p>Nedovoljno razvijena svijest o značaju vode i zaštiti.</p> <p>Slaba naplativost vode.</p>	<p>Stanje vodosnabdijevanja iz javnog nije zadovoljavajuće zbog čestog zamućenja vode.</p> <p>Ruralno stanovništvo se snabdijeva uglavnom iz individualnih vodovoda koja se ne kontrolišu.</p> <p>Zagađenje površinskih voda i podzemnih voda.</p>	<p>Neodgovarajući kvalitet vode za piće može imati dugoročne posljedice po zdravlje stanovništva kao i izazvati epidemije.</p> <p>Zagađenje vode može imati potencijalni negativni uticaj na promjene u ekosistemima, biocenozama i biodiverzitetu.</p> <p>Pogoršanje kvaliteta vodnih resursa, površinskih i podzemnih voda. Potencijalna opasnost za onečišćenje izvorišta za vodosnabdijevanje i opasnost po zdravlje stanovništva. Uticaj na biodiverzitet i njegove promjene. Ograničena upotreba neispravne vode za navodnjavanje i druge namjene.</p>	<p>Planirati projekat većeg centralnog vodovoda za veći dio stanovništva opštine.</p> <p>Proširiti sistem vodosnabdijevanja koji bi bio dostupan svim građanima pod istim uslovima.</p> <p>Koristiti vode prema načelu održivog razvoja.</p> <p>Smanjiti gubitke vode u mreži.</p> <p>Prečišćavati otpadne vode.</p> <p>Provoditi bolju kontrolu kvaliteta vode za piće.</p> <p>Proširiti kolektorsku mrežu na što više stanovništva. Planirati i graditi odvojene sisteme kanalizacije Ukloniti divlje deponije smeća. Planirati i donijeti program za prečišćavanje otpadnih voda naselja i industrije. Povremeno organizovati čišćenje riječnih korita. Edukovati stanovništvo o potrebi očuvanja vodnih resursa.</p>
Zagađivanje vodnih resursa	<p>Ispuštanje otpadnih voda naselja i industrije bez prečišćavanja.</p> <p>Slaba moć samoprečišćavanja zbog malog kapaciteta prijemnika</p>	<p>Prekomjeran unos zagađenja putem otpadnih voda. Neodgovarajuće odlaganje komunalnog otpada. Veći broj divljih deponija. Ograničen kapacitet kanalizacije na koji je priključeno samo 20% stanovništva opštine Lopare</p>	<p>Većina stanovništva koristi septičke jame za dispoziciju otpadnih voda. Loša situacija ljeti kod malih vodostaja recipijenata.</p>		

TEMATSKA OBLAST: OTPAD

<i>Problemi:</i>	<i>Uzrok (izvor, zagađivač)</i>	<i>Glavni pritisci:</i>	<i>Stanje:</i>	<i>Uticaji:</i>	<i>Mjere:</i>
Neodgovarajuće upravljanje otpadom	<p>Slaba pokrivenost stanovništva sa uslugama JKP Ekokom.</p> <p>Izuzetno slab pristup ruralnim područjima.</p> <p>Sekundarne sirovine iz otpada se ne koriste.</p> <p>Nedostatak finansijskih sredstava.</p> <p>Neodgovarajuća organizacija komunalne djelatnosti.</p> <p>Nepoštivanje propisa.</p> <p>Nedostatak edukacije i informisanosti.</p>	<p>Zauzimanje plodnog ili šumskog zemljišta divljim deponijama.</p> <p>Ugrožena voda, zemljište i vazduh.</p> <p>Nemogućnost korištenja sekundarnih sirovina i vrijednog otpada.</p> <p>Neodgovarajuća komunalna usluga i povećana potreba za istim.</p> <p>Stihijsko odlaganje otpada na širem području.</p>	<p>Ne postoji katastar divljih odlagališta otpadom degradiranog zemljišta.</p> <p>Nema podataka o trenutnom stanju kvaliteta zemljišta i voda obzirom na neodgovarajuće upravljanje otpadom.</p> <p>Sumnja se da je stanje loše.</p> <p>Nedovoljna informisanost i uključivanje šire javnosti i industrije u rješavanju problema upravljanja otpadom.</p>	<p>Potencijalno negativan uticaj na kvalitet voda, tla i vazduha, razvoj neugodnih mirisa.</p> <p>Potencijalno negativan uticaj na okolinu i biološku raznolikost.</p> <p>Potencijalno negativan uticaj na zdravlje ljudi i kvalitet života uopšte.</p> <p>Potencijalno negativan uticaj na privredu i održivi razvoj opštine.</p>	<p>Uvodjenje integralnog upravljanja otpadom (izbjegavanje i smanjivanje količine otpada, odvojeno skupljanje, odvajanje sekundarnih sirovina, korištenje otpada i konačno zbrinjavanje na regionalnu deponiju).</p> <p>Provoditi programe edukacije i informisanosti javnosti.</p> <p>Saniranje divljih deponija i rekultivacija degradiranog zemljišta.</p> <p>Provodjenje zakonske regulative kod nezakonitog odlaganja otpada.</p>

TEMATSKA OBLAST: ZEMLJIŠTE

<i>Problemi:</i>	<i>Uzrok (izvor, zagađivač)</i>	<i>Glavni pritisci:</i>	<i>Stanje:</i>	<i>Uticaji:</i>	<i>Mjere:</i>
	Postojanje divljih deponija.	Unos polutanata u zemljište, podzemne i površinske vode.	Monitoring se ne obavlja	Potencijalno negativan uticaj na kvalitet voda, tla i vazduha.	Regionalno odlagalište.
Zagađivanje i degradacija zemljišta	Emisija polutanata iz energetskih postrojenja	Zakiseljavanje zemljišta. Unos teških metala.	Stanje se ne prati.	Manji poljoprivredni prinosi zbog narušavanja plodnosti tla. Potencijalno negativan uticaj na zdravlje ljudi preko upotrebe namirnica. Degradacija staništa.	Redovno praćenje glavnih parametara kvaliteta poljoprivrednog zemljišta.
	Zaostala minska polja	Zagađivanje zemljišta teškim metalima. Oduzete značajne površine poljoprivredne proizvodnje.	Prema izvještaju MAK-a preko 7% teritorije opštine Lopare je minirano.	Direktna opasnost po bezbjednost stanovništva i životinja.	Informisati javnost. Demirirati poljoprivredne površine.

PRILOG 2

Razvojni ciljevi

RAZVOJNI CILJ 1	
Razvojni cilj	<p>Razvojni cilj 1: Efikasnija , odgovornija i transparentnija opštinska uprava koja omogućava aktivno i jednakopravno učestvovanje svih građana u procesu donošenja odluka</p>
Operativni ciljevi	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="width: 45%; padding: 5px;"> <p>Operativni cilj 1.1: Do 2012. godine uspostavljen efikasan sistem upravljanja ljudskim resursima , javnom imovinom i finansijama</p> </div> <div style="width: 45%; padding: 5px;"> <p>Operativni cilj 1.2: Do 2012. godine unaprijeđeni mehanizmi za informisanje građana i veće učešće građana u procesu donošenja odluka od javnog interesa</p> </div> </div>
Programi, projekti, mjere	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;"> <p>1.1.1. Donošenje kriterija za ocjenjivanje rada službenika 1.1.2. Donošenje Pravilnika o nagrađivanju i sankcionisanju službenika 1.1.3. Strategija komuniciranja 1.1.4. Popis opštinske imovine 1.1.5. Edukacija odbornika 1.1.6. Primjena Kodeksa ponašanja službenika jedinice lokalne samouprave 1.1.7. Uvođenje ISO standarda u opštinsku administraciju 1.1.8. Donošenje Pravilnika za dodjelu sredstava iz opštinskog budžeta NVO -ima, sportskim organizacijama i MZ-ima 1.1.9. Izrada plana kapitalnih investicija 1.1.10. Podizanje svijesti građana za izmirivanje obaveza (projekat „Izmirimo obaveze , živimo bolje“) 1.1.11. Oživljavanje i podrška radu opštinskih komisija 1.1.12. Rekonstrukcija zgrade Opštine</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>1.2.1. Podizanje svijesti građana o značaju NVO sektora i građanskog aktivizma 1.2.2. Iniciranje formiranja i podrška NVO -ima koji pružaju pomoć ugroženim kategorijama stanovništva 1.2.3. Iniciranje umrežavanja NVO -a u opštini 1.2.4. Rekonstrukcija i adaptacija prostorija za rad MZ 1.2.5. Bilten Opštine 1.2.6. Redovno organizovanje zborova građana i javnih tribina 1.2.7. Postavljanje oglasnih tabli u MZ 1.2.8. Istraživanja mišljenja građana o uspješnosti rada javne uprave 1.2.9. Djelovanje prema višim nivoima vlasti u cilju povrata institucija sudova i grunтовnice u opštini Lopare 1.2.10 Strategija omladinske politike</p> </div>

RAZVOJNI CILJ 2

Razvojni cilj	Razvojni cilj 2: Pospješiti ekonomski rast i smanjiti stopu nezaposlenosti kreiranjem povoljnog poslovnog okruženja, iskorištavanjem potencijala u oblasti poljoprivrede, privlačenjem stanih investicija, te razvojem MSP-a			
Operativni ciljevi	Operativni cilj 2.1: Do 2012. iskorištenost obradivog poljoprivrednog zemljišta povećana za 50%, te osigurani mehanizmi za otkup poljoprivrednih proizvoda	Operativni cilj 2.2: Do 2010. godine uspostavljeni mehanizmi za podsticaj razvoja poljoprivrede i MSPa	Operativni cilj 2.3: Do kraja 2012. godine industrijski kapaciteti stavljeni u funkciju a broj operativnih malih i srednjih preduzeća povećan za 40%	Operativni cilj 2.4: Do 2015. godine stopa zaposlenosti povećana za 50%
Programi, projekti, mjere	<p>2.1.1. Registar poljopri vrednih resursa 2.1.2. Izrada Osnove zaštite uređenja i korištenja poljoprivrednog zemljišta 2.1.3. Strategija razvoja poljoprivrede 2.1.4. Saradnja sa drugim opštinama i iniciranje izrade zakonskih rješenja za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa u oblasti poljoprivrede 2.1.5. Program razvoja poljoprivrede 2.1.6. Otvaranje otkupnih stanica za otkup proizvoda iz primarne proizvodnje 2.1.7. Iniciranje i podrška izgradnji skladišnih prostora i hladnjača za tržišne viškove 2.1.8. Obuka poljoprivrednika i uvođenje EUROPGAP standarda 2.1.9. Jačanje zadrugarstva 2.1.10. Pomoć izgradnji mini prerađivačkih kapaciteta (sušare)</p> <p>2.2.1. Servis za podršku preduzetništvu 2.2.2. Uspostavljanje fonda za podsticaj u razvoju poljoprivrede 2.2.3. Uspostavljanje kreditno -garantnog fonda za stimulisanje razvoja poljoprivrede i MSP -a 2.2.4. Iniciranje promjene Zakona o privatizaciji državnog kapitala i ubrzanje revizije privatizacije , te izmjena Zakona o stečajnom postupku 2.2.5. Definisane imovine zemljoradničkih zadruga 2.2.6. Inicijativa Opštine prema višim nivoima vlasti za hitnije rješavanje imovinskih odnosa u preduzećima u procesu privatizacije 2.2.7. Obuka za menadžere</p> <p>2.3.1. Izrada kataloga preduzeća – privredna razglednica opštine Lopare 2.3.2. Inicijativa za izmjenu propisa o dostavljanju podataka o poslovanju preduzeća 2.3.3. Oživljavanje proizvodnje u „Termalu“, FSS i dr. 2.3.4. Uspostavljanje poslovnog inkubatora 2.3.5. Pokretanje inicijative u cilju rješavanja imovinsko -pravnih odnosa u industrijskoj zoni 2.3.6. Iznalaženje nove lokacije za industrijsku zonu</p> <p>2.4.1. Strategija razvoja turizma 2.4.2. Prekvalifikacija , dokvalifikacija i stručno osposobljavanje nezaposlenih 2.4.3. Strategija razvoja omladinskog preduzetništva 2.4.4. Edukacija mladih o preduzetništvu 2.4.5. Izrada dokumenta upisne politike u SŠC 2.4.6. Programi za pripravnike i volontere</p>			

RAZVOJNI CILJ 3

Razvojni cilj	Razvojni cilj 3: Poboljšati uslove i kvalitet življenja stanovništva kroz unapređenje infrastrukture, te zaštitu životne sredine			
Operativni ciljevi	Operativni cilj 3.1: Do kraja 2012. usvojena prostorno-planska dokumentacija i u skladu s potrebama stanovništva rekonstruisana putna i stambena infrastruktura i elektro mreža	Operativni cilj 3.2: Do kraja 2013. osigurana organizovana distribucija kvalitetne vode zapiće za 45% stanovnika opštine, a za ostale stanovnike obezbijeden pristup zdravstveno ispravnoj vodi	Operativni cilj 3.3: Do kraja 2013. godine 40% domaćinstava priključeno na kvalitetnu kanalizacionu mrežu, te osigurano prečišćavanje otpadnih voda iz mreže	Operativni cilj 3.4: Do kraja 2012. povećano i unaprijeđeno prikupljanje i odlaganje čvrstog otpada za 30%, deminirano 30% mini-ranih područja te uređene javne površine
Programi, projekti, mjere	<p>3.1.1. Prostorni plan opštine 3.1.2. Regulacioni planovi za veća naseljena mjesta 3.1.3. Program izgradnje putne infrastrukture 3.1.4. Asfaltiranje lokalnih puteva (u skladu sa Planom kapitalnih investicija) 3.1.5. Djelovanje prema višim nivoima vlasti u cilju asfaltiranja regionalnog puta TuzkLopare-Brčko 3.1.6. Asfaltiranje i uređenje ulica u centru opštine Lopare 3.1.7. Program izgradnje i rekonstrukcije ulične rasvjete 3.1.8. Program izgradnje i rekonstrukcije mostova 3.1.9. Izgradnja trotoara do SŠC „Vuk Karadžić“ Lopare 3.1.10. Program realizacije ostalih kapitalnih projekata u oblasti infrastrukture 3.1.11. Postavljanje saobraćajne signalizacije 3.1.12. Djelovanje prema institucijama zaduženim za izgradnju i održavanje primarne i sekundarne mreže u opštini Lopare u cilju rješavanja postojećih problema 3.1.13. Program rekonstrukcije devastiranih objekata</p> <p>3.2.1. Uspostavljanje registra i stavljanje pod kontrolu svih vodovoda i izvorišta na području opštine Lopare 3.2.2. Program izgradnje i rekonstrukcije vodovodne infrastrukture 3.2.3. Izrada projektne dokumentacije za rekonstrukciju i uređenje vodozahvata Veselinovac i Risovac 3.2.4. Sanacija vodovoda u MZ Koraj 3.2.5. Zabrana sječe šume u vodozahvatnim zonama 3.2.6. Pojačati kontrolu i sankcionisanje nesavjesne potrošnje vode povećati naplatu komunalnih usluga 3.2.7. Iskorištavanje vodozahvata rijeke Jablanice</p> <p>3.3.1. Program izgradnje i rekonstrukcije kanalizacione infrastrukture 3.3.2. Sanacija glavnog kanalizacionog voda u MZ Koraj 3.3.3. Proširenje kolektorskog sistema prikupljanja otpadnih voda (do Veselinovca i na desnoj strani rijeke Gnjice) 3.3.4. Ugradnja kolektora i prečištača otpadnih voda u gradu Lopare 3.3.5. Adekvatno uređenje septičkih jama 3.3.6. Izrada projektne dokumentacije za kanalizacionu mrežu u MZ Priboj</p> <p>3.4.1. Program ekološkog uređenja opštine Lopare 3.4.2. Program prikupljanja, odvoza i odlaganja otpada na području cijele opštine 3.4.3. Sanacija postjećih divljih deponija 3.4.4. Modernizacija opreme JKP 3.4.5. Izrada LEAP-a 3.4.6. Uređenje parka ispred zgrade Dječijeg vrtića 3.4.7. Primjena mjera sankcionisanja u oblasti zaštite životne sredine u cilju zaštite od nesavjesnog ponašanja 3.4.8. Pošumljavanje ogoljelih površina 3.4.9. Djelovanje prema ŠG „Majevica“ Lopare u cilju zaštite šumskog područja 3.4.10. Program deminiranja na prostoru opštine Lopare 3.4.11. Deminiranje područja u Mirosavcima i Završju 3.4.12. Edukacija građana u cilju suzbijanja korovske biljke ambrozija</p>			

RAZVOJNI CILJ 4

Razvojni cilj	<p>Razvojni cilj 4: Stanovnicima opštine obezbijediti socijalnu sigurnost kroz unaprijeđen sistem socijalne i zdravstvene zaštite</p>			
Operativni ciljevi	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="240 488 619 725"> <p>Operativni cilj 4.1: Do kraja 2012. godine osnaženi kadrovski , tehnički i institucionalni kapaciteti za pružanje usluga socijalne zaštite</p> </td> <td data-bbox="619 488 1018 725"> <p>Operativni cilj 4.2: Do 2012. godine unaprijeđeni mehanizmi komunikacije između opštinskih vlasti , javnih ustanova, NVO -a, vjerskih zajednica i građana</p> </td> <td data-bbox="1018 488 1417 725"> <p>Operativni cilj 4.3: Do kraja 2012. godine infrastrukturno , tehnički i kadrovski osnažen Dom zdravlja i poboljšana saradnja sa Opštinom</p> </td> </tr> </table>	<p>Operativni cilj 4.1: Do kraja 2012. godine osnaženi kadrovski , tehnički i institucionalni kapaciteti za pružanje usluga socijalne zaštite</p>	<p>Operativni cilj 4.2: Do 2012. godine unaprijeđeni mehanizmi komunikacije između opštinskih vlasti , javnih ustanova, NVO -a, vjerskih zajednica i građana</p>	<p>Operativni cilj 4.3: Do kraja 2012. godine infrastrukturno , tehnički i kadrovski osnažen Dom zdravlja i poboljšana saradnja sa Opštinom</p>
<p>Operativni cilj 4.1: Do kraja 2012. godine osnaženi kadrovski , tehnički i institucionalni kapaciteti za pružanje usluga socijalne zaštite</p>	<p>Operativni cilj 4.2: Do 2012. godine unaprijeđeni mehanizmi komunikacije između opštinskih vlasti , javnih ustanova, NVO -a, vjerskih zajednica i građana</p>	<p>Operativni cilj 4.3: Do kraja 2012. godine infrastrukturno , tehnički i kadrovski osnažen Dom zdravlja i poboljšana saradnja sa Opštinom</p>		
Programi, projekti, mjere	<p>4.1.1. Zapošljavanje novih kadrova (dipl. psiholog -pedagog , dipl. pravnik) 4.1.2. Otvaranje centra za mentalno zdravlje 4.1.3. Otvaranje dnevnog centra za stara lica 4.1.4. Otvaranje dnevnog centra za lica ometena u psiho -fizičkom razvoju 4.1.5. Izrada socijalne karte 4.1.6. Iniciranje formiranja udruženja porodica sa 3 i više djece 4.1.7. Kućna njega i pomoć starim i iznemoglim licima 4.1.8. Povećanje izdvajanja iz opštinskog budžeta za socijalna davanja 4.1.9. Donošenje Odluke o proširenim pravima iz oblasti socijalne zaštite</p> <p>4.2.1. Promocija i jačanje volonterizma i dobrovoljnog socijalnog rada 4.2.2. Unapređenje međusektoralne saradnje između policije , Centra za socijalni rad , Doma zdravlja, Opštine i obrazovnih ustanova 4.2.3. Kampanja upoznavanja građana sa Porodičnim zakonom 4.2.4. Kampanja upoznavanja građana sa Zakonom o javnom redu i miru 4.2.5. Organizovanje rada Svetosavske omladine 4.2.6. Izrada informacije o statusu i položaju izbjeglih i raseljenih lica na prostoru opštine Lopare 4.2.7. Edukativno osposobljavanje članova Udruženja paraplegičara , oboljelih od dječije paralize i ostalih invaliditeta 4.2.8. Izrada brošure o pravima stanovništva iz oblasti socijalne i porodične zaštite 4.2.9. Podrška integraciji maloljetnih delinkvenata u život zajednice 4.2.10. Kampanja jačanja svijesti roditelja o potrebi uključivanja djece u predškolske radionice 4.2.11. Identifikacija djece s posebnim potrebama i razvijanje programa pomoći 4.2.12. Podizanje svijesti roditelja o važnosti njihovog uključivanja u vaspitno -obrazovni proces</p> <p>4.3.1. Opremanje i stavljanje u funkciju ambulante porodične medicine u Mrtvici , Piperima i Priboju 4.3.2. Kampanja o preventivnoj zdravstvenoj zaštiti s akcentom na ranom otkrivanju malignih oboljenja 4.3.3. Kampanja o preventivnom djelovanju na probleme bolesti ovisnosti 4.3.4. Izvršavanje obaveza Opštine prema Domu zdravlja 4.3.5. Aktiviranje rada patronažne službe 4.3.6. Izrada i ažuriranje baze podataka po kategorijama oboljenja 4.3.7. Program tehničkog opremanja Doma zdravlja 4.3.8. Nabavka sanitetskog vozila sa potrebnom opremom za reanimaciju 4.3.9. Program permanentnog stručnog usavršavanja zaposlenih u Domu zdravlja 4.3.10. Sistematski pregled za učenike osnovnih škola (prvi, četvrti i deveti razredi)</p>			

RAZVOJNI CILJ 5

Razvojni cilj	<p>Razvojni cilj 5: Unaprijediti kvalitet vaspitanja i obrazovanja i prilagoditi ga potrebama zajednice , te svim stanovnicima obezbijediti uslove za sadržajni kulturni i sportski život</p>		
Operativni ciljevi	<p>Operativni cilj 5.1: Do kraja 2012. godine osigurani materijalno - tehnički, infrastrukturni, i kadrovski kapaciteti za primjenu savremenih metoda rada u školama</p>	<p>Operativni cilj 5.2: Do 2012. godine izgrađena infrastruktura za kulturu , a obim i kvalitet kulturnih događanja ostvaren u skladu sa potrebama stanovništva</p>	<p>Operativni cilj 5.3: Do 2012. godine izgrađena infrastruktura za sport , u skladu sa važećim standardima za takmičenja</p>
Programi, projekti, mjere	<p>5.1.1. Nabavka nastavnih učila i pomagala 5.1.2. Opremanje kabineta za nastavu 5.1.3. Nabavka školskog namještaja 5.1.4. Opremanje di daktičkog kabineta razredne nastave (1. razred devetogodišnjeg obrazovanja) 5.1.5. Nabavka knjiga za školske biblioteke 5.1.6. Permanentna edukacija nastavnog kadra uskaladena s potrebama savremenog obrazovanja i vaspitanja 5.1.7. Izrada projektne dokumentacije za rekonstrukciju vodovodne mreže u školama 5.1.8. Obezbijediti vodu za piće u područnim školama 5.1.9. Izgradnja i rekonstrukcija sanitarnih čvorova u školama 5.1.10. Rekonstrukcija područnih škola 5.1.11. Rekonstrukcija fiskulturne sale OŠ „Sveti Sava“ u Loparama 5.1.12. Dogradnja fiskulturne sale SŠC „Vuk Karadžić“ 5.1.13. Rekonstrukcija unutrašnjeg i spoljnog dijela SŠC</p> <p>5.2.1. Izgradnja Doma kulture u Loparama – II faza 5.2.2. Popis kulturno-istorijskog nasljeđa 5.2.3. Materijalno-tehničko opremanje biblioteke 5.2.4. Nabavka bibliobusa 5.2.5. Materijalno-tehničko opremanje SPKD „Prosvjeta“ Lopare 5.2.6. Oživljavanje tradicionalnih kulturnih sadržaja 5.2.7. Program podrške kulturnim stvaraocima sa prostora opštine Lopare 5.2.8. Formiranje muzejske zbirke 5.2.9. Izgradnja ljetne pozornice</p> <p>5.3.1. Program razvoja sporta 5.3.2. Publikovanje kalendara kulturnih i sportskih dešavanja 5.3.3. Izrada projektne dokumentacije za izgradnju gradskog sportsko -rekreativnog centra 5.3.4. Nabavka rekvizita za sportske klubove 5.3.5. Iniciranje formiranja strukovnih sportskih saveza na nivou opštine 5.3.6. Obezbjeđivanje adekvatne zdravstvene zaštite sportista 5.3.7. Pomoć stručnom usavršavanju sportskih trenera 5.3.8. Rekonstrukcija svlačionice FK “Majevica” Lopare</p>		

Institucije u RS

Ministarstva u Vladi RS koja u svojim nadležnostima zadiru u zaštitu životne sredine su .

- Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju
- Ministarstvo industrije i tehnologije
- Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
- Ministarstvo rudarstva i energetike i Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite.

Glavne aktivnosti Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju su :

- Administrativni i tehnički poslovi u vezi prostornog planiranja i zaštite životne sredine;
- Izrada i implementacija okolinskih politika;
- Učešće u izradi nacrtu zakona, uspostavljanje , implementacija i kontrola standarda zaštite životne sredine.

Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju izdaje ekološke dozvole za velika i srednja postrojenja iznad pragova koji su propisani podzakonskim aktima. U okviru Ministarstva industrije i tehnologije djeluje tehnološko odjeljenje čija je glavna aktivnost pomoć pri izradi programa za zaštitu životne sredine i edukacija osoblja. Ovo odjeljenje takođe vodi aktivnosti u vezi sa tehnološkim poboljšanjima u sferi industrije koja su u vezi sa zaštitom životne sredine, te radi na uvođenju sistema baziranim na seriji standarda ISO 14000.

Glavno tijelo odgovorno za sektor voda je Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite je odgovorno za upravljanje kvalitetom pitke vode.

Sva pitanja u vezi energije i rudarstva su u nadležnosti Ministarstva energetike i rudarstva. Takođe, ovo Ministarstvo kontroliše primjenu zakona i pravilnika i odobrava projektnu dokumentaciju sa aspekta zaštite životne sredine.

Posebne, specijalizovane administrativne organizacije u sferi životne sredine u RS

- **RS Koordinacioni odbor za zaštitu životne sredine:** Čine ga predstavnici ministarstava, najvažnije institucije koje se bave poslovima zaštite životne sredine i priznati eksperti u ovoj oblasti. Glavna aktivnost Odbora je izrada politike zaštite životne sredine, harmonizacija i koordinacija odnosa u svim bitnim sektorima i institucijama koje se bave poslovima zaštite životne sredine.
- **Direktorat za vode:** Nalazi se u sklopu Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Zadužen je za implementaciju dogoročnih, srednjoročnih i kratkoročnih planova za razvoj upravljanja vodama.

Ministarstvo nadležno za vodne resurse je postavilo okvire Direktive za vode kojoj su dodijeljene specifične odgovornosti za planiranje. Operativne funkcije u određenim oblastima su dodijeljene javnim preduzećima za vode. Hidrometeorološki zavod RS je nadležan za mjerenje kvantitativnih i kvalitativnih parametara površinskih i podzemnih voda, kao i voda u atmosferskoj fazi hidrološkog ciklusa. Takođe, veće opštine imaju jedinice za kontrolu gradnje, upravljanje vodama i otpadom a od nedavno i ekološku inspekciju.

Kada je pitanju učešće javnosti kod donošenja i realizacije razvojnih planova i programa, može se reći da dosadašnji period karakteriše inertnost i nedovoljna svijest stanovništva, državnih i lokalnih vlasti o značaju provođenja politike i regulative zaštite životne sredine. Više pažnje se posvećivalo pojedinačnim zahvatima u prostoru i izgradnji industrijskih kapaciteta, a manje potpunom valorizovanju prostornih i razvojnih planova, što je prevaziđeno shvatanje o zaštiti i očuvanju okoline i prirode.

Zakonska regulativa u RS

Ključni pravni dokument kojim se reguliše zaštita životne sredine u RS je "Zakon o zaštiti životne sredine" i podzakonski akti na taj Zakon.

Do tada je bio u primjeni Zakon o uređenju prostora koji je donesen 1996 god. Zakonom o uređenju prostora Republike Srpske, između ostalog, propisano je da u planovima, pri utvrđivanju organizacije, uređenja i korištenja prostora moraju biti utvrđeni uslovi i mjere zaštite i unapređivanja prirode, prirodnih vrijednosti, kulturno-istorijskog naslijeđa i njegove okoline i urbanog standarda, te da u cilju efikasne zaštite i unapređenja okoline, privredne i druge djelatnosti koji ugrožavaju ili mogu ugrožavati životnu sredinu, podliježu posebnom režimu kontrole i unose se u poseban registar.

Zakonodavna osnova za cjelovito i efikasno upravljanje okolinom, odnosno njegovom zaštitom, bazirala se na ustavnom pravu stanovništva na zaštitu zdravlja i uslova životne sredine, te na osnovnim načelima međunarodne zajednice u tom domenu.

Kvalitetna regulativa je sigurno osnov za postizanje strateških ciljeva, tj. adekvatne obnove, tranzicije i održivog razvoja zemlje. U proceduri izrade propisa treba voditi računa o adekvatnom definisanju odredbi o načinu finansiranja aktivnosti iz te oblasti.

Uz pomoć međunarodne zajednice i finansijsku podršku PHARE programa EU izrađeno je pet zakona iz oblasti zaštite okoline za RS i FBiH kao i Zakon o fondu za zaštitu okoline koji imaju gotovo istovjetan tekst a razlika se odnosi samo na nadležne organe i institucije, s obzirom na različitost entiteta (sa kantonima ili bez kantona), a izostavljen je Distrikt Brčko.

To su :

- Zakon o zaštiti životne sredine
- Zakon o zaštiti prirode
- Zakon o zaštiti vazduha
- Zakon o upravljanju otpadom
- Zakon o zaštiti voda

Ovi zakoni su prošli potrebnu proceduru i usvojeni su u Republici Srpskoj od strane Narodne Skupštine Republike Srpske, objavljeni u Službenom glasniku RS.

Svi doneseni "resorni" zakoni koji tretiraju i problematiku upravljanja okolinom morat će biti usaglašeni sa odredbama "krovnog" Zakona o zaštiti životne sredine. Ovaj zakon osigurava između ostalog i cjeloviti okvir za izdavanje ekoloških dozvola i procjenu uticaja na životnu sredinu utemeljenu na konceptu cjelovite prevencije i kontrole zagađenja.

U nacrtu pet zakona definisana je izrada brojnih podzakonskih akta, i to u kratkom vremenskom periodu što zahtjeva značajan angažman multidisciplinarnog profila stručnjaka sa iskustvom i poznavanjem stanja u BiH. Sigurno je ipak, da brojne odredbe međunarodnih propisa, koji se mogu primjeniti u razvijenim zemljama sa savremenim čistim tehnologijama, za sada neće biti realno provodive u našoj zemlji. Što znači da treba voditi računa o lokalnim mogućnostima, prilagoditi odredbe uslovima i utvrditi vremensku dinamiku koja će osigurati implementaciju.

U sledećoj tabeli navedeni su Zakonski propisi o životnoj sredini u Republici Srpskoj:

Zakon	"Službeni glasnik Republike Srpske", broj:
Zakon o zaštiti životne sredine(prečišćen tekst)	28/07
Zakon o zaštiti vazduha	53/02
Zakon o upravljanju otpadom	53/02
Zakon o zaštiti voda	53/02
Zakon o zaštiti prirode	50/02
Zakon o fondu za zaštitu životne sredine	51/02
Zakon o vodama	50/06

Pored ovih Zakona bitno je navesti i Pravilnik o higijenskoj ispravnosti vode za piće, Sl. Glasnik RS br. 40/03.

Takodje su objavljeni novi podzakonski akti iz ove oblasti u Službenom glasniku RS broj 39/05. :

1. Pravilnik o granicnim vrijednostima emisije zagađujućih materija u vazduh
2. Pravilnik o sadržaju plana prilagodjavanja za postrojenja i uređjaje za djelatnosti upravljanja otpadom i aktivnostima koje preuzima nadležni organ
3. Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u vazduh \
4. Pravilnik o monitoringu kvaliteta vazduha
5. Pravilnik o vrstama otpada i djelatnostima upravljanja otpadom za koje je potrebna dozvola
6. Pravilnik o kategorijama otpada sa katalogom
7. Pravilnik o kategorijama otpada, karakteristikama koje ga svrstavaju u opasni otpad, djelatnostima povrata komponenti i odlaganja otpada
8. Pravilnik o uslovima za rad postrojenja za spaljivanje otpada
9. Pravilnik o granicnim vrijednostima emisije u vazduh iz postrojenja za sagorjevanje
10. Pravilnik o granicnim vrijednostima kvaliteta vazduha
11. Pravilnik o emisiji isparljivih organskih jedinjenja
12. Pravilnik o uslovima za podnošenje zahtjeva za izdavanje ekoloških dozvola za pogone i postrojenja koje imaju izdate dozvole prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti životne sredine

Međunarodna saradnja, konvencije, protokoli i programi

Međunarodne konvencije i protokoli predstavljaju obavezu države tako da ne postoje direktne obaveze na regionalnom ili lokalnom (opštinskom) nivou.

Na globalnom nivou, u okviru UN-a najznačajnije su konvencije koje se odnose na klimatske promjene, zaštitu ozonskog omotača, zaštitu od dezertifikacije i zaštitu biološke raznolikosti. BiH nije ratifikovala Kyoto protokol, ali s obzirom da se nije deklarirala kao država Priloga 1 Konvencije, neće biti u obavezi smanjivati emisije, nego može koristiti vrlo povoljne mehanizme finansiranja razvojno čistih projekata.

Popis konvencija o zaštiti okoline u kojima je BiH članica :

- Konvencija o ribarenju i zaštiti živih resursa otvorenog mora (Geneva 1958)
- Konvencija o zaštiti svjetskih kulturnog i prirodnog nasljeđa (Paris 1972)
- Konvencija za zaštitu Sredozemnog mora od zagađenja (Barcelona 1976)
- Protokol o saradnji u borbi protiv zagađenja Sredozemnog mora naftom i drugim štetnim substancama u hitnim slučajevima (Barcelona 1976)
- Protokol o sprječavanju zagađenja Sredozemnog mora otpadom iz brodova i aviona (Barcelona 1976)
- Konvencija o prekograničnom zagađenju vazduha (Geneva 1979)
- Protokol za zaštitu Sredozemnog mora protiv zagađenja iz izvora koji su bazirani na tlu (Athens 1980)
- Protokol o posebno zaštićenim oblastima u Mediteranu (Genera 1982)
- Konvencija UN o zakonu o moru (Montego Bay 1982)
- Protokol Konvencije o prekograničnom zagađenju vazduha o dugoročnom programu finansijske saradnje za monitoring i procjenu dalekosežnog prenosa zagađivača vazduha u Evropi (EMEP) (Geneva 1984)
- Konvencija o zaštiti ozonskog omotača (Vienna 1985)
- Protokol o tvarima koje uništavaju ozonski omotač (Montreal 1987)
- Konvencija o zabrani upotrebe, pravljenja zaliha, proizvodnje i prenosa protivpješadijskih mina i o njihovom uništenju (Oslo 1997)
- Bazelska konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama (Rio de Janeiro 1992)
- Konvencija o močvarama od međunarodne važnosti, posebno kao staništa ptica močvara (Ramsar 1971)

Prilog broj 4. Primjer popunjenog obrasca za prijavljivanje i primjerak praznog obrasca

Primjer popunjenog obrasca: **LEAP-Priority Actions Program**

Opština/Municipality:XXXXX

Ime projekta:/Title of project:

Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda naselja...

Vrijeme trajanja projekta:/Duration of the project: XX godina	Prijedlog datuma započinjanja projekta:/Proposed start date: XXX2009
---	--

Inicirano od:/Initiated by: OpštinaXXX, Mjesna zajednica XXX, Agencija XXX,...	Provedba projekta od:/ To be implemented by: Sponzor+Opština+Izvođači+Vlastita sredstva
--	---

Lokacija: Location:Lokacija predloženog postrojenja...

Ciljevi:/Goals Ocijeniti nekoliko različitih koncepata postrojenja za prečišćavanje i odabrati, izgraditi i staviti u funkciju postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda koje će zadovoljiti potrebe stanovništva, te će cijenom izgradnje i održavanja biti u okvirima finansijskih i tehničkih kapaciteta opštine ili naselja	Trenutno stanje:/Baseline data (present situation): Paralelno sa projektom saniranja i nadogradnje vodovodne i kanalizacione mreže, javlja se potreba za izgradnjom postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda koji je od vitalnog značaja za očuvanje kvaliteta vodotoka rijeke XXX i kvaliteta životne sredine.Trenutno stanje je...
--	--

Očekivani rezultati:/Expected results: Odabir koncepta za prečišćavanje otpadnih voda i izvođača radova putem javnog konkursa koji će cijenom i tehnički u potpunosti zadovoljiti sadašnje i buduće potrebe lokalnog stanovništva.	Indikatori:/Indicators -optimalni koncept je transparentno i stručno odabran prema navedenim kriterijumima -konkurs za izvođača je javno objavljeni -izvođač je odabran -izgrađeno postrojenje
--	---

Tijelo za monitoring:/Monitoring body:
Sponzor, Vodoprivreda, Opština,Vlastita sredstva

Ukupni prijedlog budžeta:/Overall proposed budget:
XXXXXX EURA (ili KM)

Aktivnosti koje bi se trebale finansirati:/Activities to be financed:	Kada (vremenski rok):/When (timerframe)?	Odgovorna strana:/Responsible Actor	Trošak po aktivnosti:/Cost activity
Ekipiranje stručnog tima za provođenje projekta			Honorari, plate,oprema...
Priprema relevantne dokumentacije			
Rješavanje imovinsko pravnih problema			
Prikupljanje ponuda za različite koncepte rješavanje obrade otpadnih voda			
Ocjena i odabir optimalnog koncepta i raspisivanje tendera za izvođača radova			
Izvođenje radova i stavljanje u funkciju postrojenja			

Kontakt tijelo i osoba:/Contact organization/person:

Primjer praznog obrazca:

Ime projekta:/Title of project:			
Vrijeme trajanja projekta:/Duration of the project: XX godina	Prijedlog datuma započinjanja projekta:/Proposed start date: XXXXXX		
Inicirano od:/Initiated by:	Provedba projekta od:/ To be implemented by:		
Lokacija: Location:			
Ciljevi:/Goals	Trenutno stanje:/Baseline data (present situation):		
Očekivani rezultati:/Expected results:	Indikatori:/Indicators		
Tijelo za monitoring:/Monitoring body:			
Ukupni prijedlog budžeta:/Overall proposed budget: XXXXXX EURA (ili KM)			
Aktivnosti koje bi se trebale finansirati:/Activities to be financed:	Kada (vremenski rok):/When (timerframe)?	Odgovorna strana:/Responsible Actor	Trošak po aktivnosti:/Cost activity
Kontakt tijelo i osoba:/Contact organization/person:			

САДРЖАЈ

<i>Редни број</i>		<i>Стр</i>
1.	Одлука о усвајању Локалног еколошког акционог плана за општину Лопаре – ЛЕАП	1
2.	Локални еколошки акциони план за општину Лопаре – ЛЕАП	2